

СВЕСКА II. Сарајево, фебруара 1897. год. XI.

Власник: АЕМ. Конзисторија. Уредник: Ст. Н. Давидовић, Протојереј.

Број 246.
Рег. IV, бр. 66.

Благочастивому свештенству
православне српске митрополије добро-босанске.

Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину, цијењеним отписом 16./28. јануара 1897. год., број 9300/I., извољела је саопћити овој духовној власти, да је царско и краљевско 15. војно зборно заповједништво, споразумно са земаљском владом, издало нове исправе — регистре за случајеве смрти, који се догоде код припадника царске и краљевске војске.

С тога кад један војник, ма у коме мјесту наше епархије умре, гдје војничког свештенника нема, спада у дужност дотичном парохијалном свештенству, у смислу већ издатог циркулара 13./25. децембра 1896., број 2385, опијело и по-

греб над војником извршити, а по том кад му козарска област или испостава поднесе попуњену исправу смрти и погреб војника, треба да својеручно потпише, са парохијалним печатом потврди, и истој области на даље предовање поврати.

О чему се благочастиво свештенство од стране ове духовне власти обавјешћује ради знања и равнања.

Из кон историјалне сједнице.

У Сарајеву, 6./18. фебруара 1897.

АЕ и митрополит добро-босански:
Николај.

Записи из пастирског богословља.

Саставио ректор кијевске духовне семинарије **Архимандрит Борис**. Превео **Григорије А. Николић**, свештеник у Митровици.

(Свршетак.)

IV. Одношај пастира цркве ка друштвеном животу.

Пастир припада не само цркви, служење којој његова је главна дужност, него и овоме друштву и народу, међу којим он живи и с којим је везан тесним племенским и државним везама. Он је друштвени радник, на коме, особито при садањем прелазном стању друштва, лежи тешка одговорност у одношају према последњему. Свештеник је дужан да представља собом углед живота у свима одношајима, пошто и религија, које је он представник, обухваћа човеков живот са свију страна освећује све најважније појаве и тежи да учини свакога човјека савременим у Христу. Ето за што пастир не треба да се уклања од испуњавања оних законитих, друштвених захтева, који му не прече у испуњавању његове главне дужности. Покоравајући се јеванђелском закону љубави, он је обвезан не само да тежи о привођењу појединих лица ка Христу, него и, по мери сила својих, да помаже друштву и самој држави у тежњи ка вишем угледу живота, — живота истинито-хришћанске државе. Нека он васпита у себи широке погледе на своје одношаје према свима људима, а не само према повереној му пастви. Нека он развија у себи способност најширег примењивања наравствених начела према њиховим практичним целима у животу народа, изучавајући деловање идеје на сагласност и покрет друштвенога живота и утецај њихов на народни карактер, откривајући

истинито значење идеје, не само општечовечје, него и друштвено и државно, разгледајући њихову садржину при виду свеопште историје и у духу истинито-хришћанске философије. У виду честога завођења друштва модерним, лажним теоријама, пастиру не може се оставити те области без пажње под тим изговором, да борба с тим струјама времена не улази у круг његових званих правих службених обвезаности. Он је дужан да се одупре заблудама и да помаже раширењу и укрепењу основâ истините, благотворне и животне хришћанске цивилизације, у којој би се строго оградиле и сачувале сви интереси православне цркве. Пренебрегавајући те велике идеје општега блага, лако може да поставе личношћу посредном и шта више ништавном, неприметно постајући од пастира прости парохијски поправљач потреба.

Пошто се ради разумевања светскога поредка захтева једно само знање богословља, него и самосвојна оцена начела истине, праведности, поредка, љубави, у њиховом примењивању према човечјем животу, друштву и држави, то и свештеник нема права да ограничава свој општи поглед само богословеним и метафизичким гледиштима на божанствено управљање света. Он је дужан проникнути у право стање света и човека својим погледом у његовом одношају ка промислу божјем и питати себе, где, како и колико зависи од делатности појединога човека могуће побољшање у стању

друштва, у облику захтевања, која се садрже у великим основним законима друштвеног и државног живота. У истину, коме је поверено старање о душама људским и ко се занета труди о привођењу људи ка подчињењу вољи божјој, тај већ тим самим ради на највећем делу побољшања и узвишења друштвеног живота. Но, поред тога, од свакога друштвеног радника захтевају се и прави напори за искорењивање друштвених зала, која се појаве, и свака наравствена реформа треба да налази у свештенику јаку помоћ себи, при згодним случајевима шта више са црквене катедре, њему приличи да се користи сваким згодним случајем за распрострањавање и појачавање свога доброга утецаја на друштво. Нека се он не боји тога, што ће му се догодити у овом или другом општем делу радити заједно с људима, који нису сагласни с њим у погледима на религију и цркву, или који рачунају веру у друштвени прогрес и социјалне науке својом јединственом религијом. Заблудели самарјанин, показавши милосрђе ближњему, постављен је више правовјернога, али немилостивога и тврдокорнога левита.

Као духовни вођа своје пастве, свештеник је обвезан да носи и више високу и тешку службу држави, него његова паства, и при том тако, да би се у његовој друштвеној делатности савесно и јасно за све огледала она религиозна наравствена начела, која је проповедати позвао. Он је дужан да показује на примеру сопственог живота и делатности, да хришћанство више, него све друго у култури човечјој, помаже највишем стању цивилизације, какова само може да буде достигнута, и да оно у збиљи баш саставља

главну основу у савремене истините цивилизације. По томе, пастир не може бити хладан према друштвеним мњењима, него напротив његова је дужност свакојачко да се стара утецати на правац последњег, бити истинитом сољу земље, подржавати изворе оне силе, која даје и крепост како свој држави, тако и појединим лицима. Истина је, хришћанство не присваја себи права потпунога надзора над друштвеним делима. Оно се јавља у свету неодвишном силом и делује својим особитим путем упоређо с другим друштвеним силама. По овоме и служитељ цркве дужан је да се задовољава са скромном и трпељивом делатношћу, не дозвољавајући себи да охоло показује права својерелигије. Хришћанство делује изнутра као и с поља, јер, без спора је, први корак његовог прогресивнога покрета у свету састоји се у привођењу поједине душе или поједине воље у подчињење вољи божјој, и тим путем оно добива новог радника у делу подчињења других душа к Богу, делујући на тај начин, као споменути у јеванђељу квасац, у друштву и у свом човечанству. Вера свештеникова у друштвени прогрес и наступање бољих времена, треба да се ослања на тврдом уверењу у непрестаном деловању у свету тајне, невидљиве, свемогуће силе божје, све управљајући сагласно са истином, добром и праведношћу. Нека он не заборави, да је Бог једина права сила у свету, која преображава, и не долази у очајање, кад под притиском чинишница пада каква од састављених учењацима теорија прогреса. Бог се брине више о торжеству истине и праведности у свету, него о бољој од људи; и по овоме, вера у промисао божји треба да буде

главним извором наше тврдоће и сталности у свима благородним напорима, који су управљени ка општем добру.

Свештенику никако не приличи да представља од себе народнога вођу, какви се обично уздижу напред под утецајем народнога покрета, да стекну себи популарности и власти; такав вођа-пастир безчасти своју службу и на крају крајева подпада под власт народа, место тога, да може руководити њима, или се приморава да чини мноштво погрешака, које се на штетан начин показују на његовој репутацији и добром владању. Сва друштвена питања пастир је дужан да их разматра у строгом подвргнућу истини и другим вишим духовним начелима, да не да повода народу да мисли, да се он више занима светским делима, но оним највишим питањима, која се тичу истине и наравствене дужности, које лежи у основи њиховој и имају за себе разрешење у божанственом откривењу. Његова је дужност да се стара унети у друштвени живот дух јеванђељске љубави, правде и мира, и за достигнуће те, једине те само цели, он може да се реши ступити на позорницу друштвеног живота. Он је пријатељ човечанства; он је дужан проповедати Христа у његовим одношајима, који све обухваћају, према човечјем закону и животу и, слично древноме пророку, без бојазни да прогања безбожност горе и доле, да скида с њега личину и да истиче правду јасном као сунце.

Пошто су интереси религије и васпитања тијесно спојени међу собом, пошто је право знање — знање истине, пошто сама вера, до извесног степена, стално прелази у знање, то је на обвезаности пастира да даде главно мјесто Христу,

виделу света, и у делу васпитања и обучавања деце и младића. У животу, тече без престанка борба за првенством. Има безброј класа друштвених раденика, које, насупрот божанственим правима хришћанске религије и цркве, теже да узму у своје руке све главне изворе друштвених сила и утецаја и особито онај неисцрпиви извор утецаја, [какав представља собом народно васпитање; свима је добро познато, да васпитачи народа преображавају га и дају правац живота новим поколењима. Дужност служитељи вишега видела и истине јесте да без умора пази на своју службу. Шта више сретајући разне препреке и искушења времените несреће, он не треба да оставља поверену му службу, која му представља много угодности спроводити у живот друштва свој благотворно васпитни утецај непосредним учешћем у делу народне просвете.

С питањем о одношају пастира према народној просвети стоји у свези више опште питање о одношају његовом према књижевности, која служи изразом општег просветнога покрета једнога краја. Не упуштајући се у подробно разматрање тога питања, ограничићемо се овде само некојим кратким примедбама. Штампана и књижевност представљају собом најшире поље ради друштвених утецаја. Пастир може посветити дно свога времена, слободнога од испуњавања његових правих обвезаности, на помагање општем благу својим пером, ако је могуће, радећи њим шта више ван богословске књижевности. Ако он има наклоност да се занима науком или књижевношћу, треба ли да не пренебрегава развиће те наклоности? Свакако, не треба; и свакоме, ко буде мислио

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

друкчије, могуће је напоменути јеванђелску причу о талантима. Па користећи се умним благом свога краја и свега културнога човечанства, кроз занимања науком или књижевномшћу, он има права и на задовољење природне и законите потребе да измени својим или, боље рећи, општим благом човечијега ума с другим људима посредством штампе. Нека се само чува таште жеље да пише за то само, да може видити своје име у штампи, помињући мудро правило — не дизати завесе, докле год не буде у потпуној уверености, да он има показати на позорници заиста нешто достојно друштвене пажње. Интереси вјештине, трговине и земљоделства,

у опште све оне радности, које побољшавају, облагорођавају и помажу тако или друкчије благостању друштва, такођер не треба да стоје далеко од пажње и саосећаја пастира цркве. Његова је дужност да учествује свима зависним од њега путевима и средствима у стварању таковога уређења друштвенога живота, у ком би се све душевне способности деловања и тежње људи могле развијати на једној општој основи љубави к Богу и ближњима, кроз силу духа Христова, који обнавља и препорођава тако, да би друштво земаљско, макар у слабом степену, могло одсејавати у себи друштво небеско.

Ријеч о соблазни.

(У прву недјељу великога поста.)

Прикнидоши ко икциѣ челоуки, . . . и нестиѣи Бога нашего клагодатъ прелагровци къ свекерѣ, и единого кидикѣ Бога, и Гда нашега Хрѣта Шлетавциѣна.
(посл. Јудино I - 4.)

Неки су људи као вуци, који су се већ на зло дали, и све о злу раде, те не само да себи зло чине, него својим злом и друге на зло вуку. Они људи, који својом соблазни и друге у несрећу бацају, јесу соблазнитељи. Тешко оном човјеку, који другога наводи на соблазан, јер тај чини да и други изгуби благодат Божију.

Право рече Ориген: „Више гријешни овај, који наводи на гријех, него онај који гријешни“.

Благочестиви Христјани!

Ако има који међу вама, да је кога од прије навео на соблазан, ја ћу му у овој ријечи разјаснити и уразумити га,

какво је он зло учинио, те како би се могао покајати и унапријед од тога учувати се; јербо су ови, налик на оне, који су цркву Божију исмијавали, и свакојака јој зла чинили, но над којима је црква вазда побједитељном остала.

Ради боље јасноће и сватљивости, подијелићу ову ријеч у два дјела. У првом дјелу изложићу: Огорчење које чине Богу гријехо-соблазнитељи, а у другом дијелу: Казан, којом Бог пријети гријехо-соблазнитељима.

I. дио.

Огорчење које чине Богу гријехо-соблазнитељи.

Прије свега треба нам знати и разјаснити шта је то соблазан.

Ево како ју описује св. апостом Тома: Соблазан јест једна бесједа, или дјело, са

којом си ти учинио, или повод био да ближњегга наведеш на зло и да изгуби душу“. Ова соблазан може бити двојака, т. ј. директна или индиректна, управо или мимо. Директно или управо јест, кад ти управо изкушаваш и ближњегга наводиш на гријех; а индиректна или мимо јест, кад се злим примјером, или злом бесједом предсказујеш зло ближњегга, или какво зло дјело пред њим чиниш, те тиме и њему на исто повод дајеш; и тако ова соблазан, била управо или Мимо, јесте гријех смртни.

Да видимо сада какво негодовање чини Богу онај, који се стара од Бога отргнути коју, душу. Да би то познати могли треба да помислимо колико је Богу драга свака душа наших ближњих, коју је он створио по образу и по подобју својему (Бит. I. 26.)

Друге све ствари, створио је Бог једном ријечју: Да бдетъ; а душу човјечију сазидео је самим својим задахом — духовнијем И дѣнѣ въ лице егво дѣхъ животенъ (Битија V. 7.)

Св. Амвросије говори: Колико стоји спасеније брата твојега, познај из смрти Христове; који је искупио душе човјечије са својом крвљу. Дакле можемо право рећи, да је толико важна једна душа човјечија, колико је крв Христова. С тога нам и говори св. Иларијон; „Са својега богатога искупљења човјек се са том цијеном уподобљава Богу. Па и Христос Спаситељ рече: да оно што чинимо најмањему од наше браће, добра или зла, њему да чинимо.“

Из наведенога се дакле јасно види, колико мрзи и гњеви Бога онај, који чини соблазан, и ради да уништи тијело и душу својега ближњегга. С тога и назива св. Лав соблазнитеља чловјеко-убицом, јер

који саблазњава, смрт приноси души својега ближњегга.

Чловјекоубица јест много гори од осталих грјешника јер убија не само тијело, него и душу својега брата. Који даје кому саблазан, тај гријешни противу самога Христа Спаситеља, јербо говори св. Амвросије: који чини другому да изгуби душу, чини да изгуби Христос једно дјело, за које је толико година издангубио, док је то дјело израдио и усавршио.

Говоре за блаженог Пансофија, да се је трудио 30 година, да начини једну главу сличну човјечијој, која би могла проговарати неке ријечи; Св. Тома сумњајући за ово дјело да није ђаволско, узме ону главу и разбије је. За ово се блажени Пансофије наљути на њега говорећи му: Дјело тритесет-љетно разбио си ми. Јели ово била истина невјерујем, него вјерујем оно што је истинито, т. ј. кад Христос види једну душу да се изгуби помоћу једног соблазнитеља, може се заиста наљутити и рећи: Ах незакониче, шта си учинио? Учинио си да се изгуби ова душа, за коју сам изгубио 33 године живећи на земљи.

Читамо у свјашченом писанију да сивови Јаковљеви продавши свога брата неким трговцима, дођоше казати оцу, да га је звијер изјела, а да би о томе увјерили оца, узеше хаљину Јосифову, пружише је отцу говорећи: Виђај јели ово хаљина твојега сина? Ожалостњени отац кроз плач говораше: хаљина је мога сина, јест, љута га је звијер изјела..

Тако исто можемо себи преставити кад падне нека особа у гријех преко својега соблазнитељи. Бијеси показују погибшег, замочену у крв безгрјешног ја-

гањца Христа Спаситеља т. ј. благодат изгубљену од оне душе соблажњене коју је Спаситељ купио био са својом крвљу, и говоре ку: Виђај да то није риза сина твојега?

Ако би Бог могао плакати, плакао би горе, него је плакао Јаков, видећи ону душу изгубљену, говорџи: Риза ћери моје јест, звјер љута изједе ју. За то Господ тражиће тога звјера, који му је изјео ћер, о кад га нађе, шта ће учинити?

Говори Бог преко пророка Осије, (13 8.)
И срџш ихъ іако медвѣдница лишаема и разрџшџ.

Када медвједница иде к' јазбини и ненађе своју мечад, лети по планини, и тражи ко их је узео: а кад га нађе, ах каквом јарости зграби лопова и растргне га? Тако говори Господ, да ће се и он повратити за саблазнитеља који је покрао његову дјецу.

Одговориће соблазнитељ: Онај је мој ближњи осуђен и пропао је, како ћу га ја сад поправити? Но будући је он осуђен посредством твојим, рећи ће Бог, ти ми га имаш платити. Крв његова из руку твојије вапије (Езек. 3. 20.) пише у Второзаконију: До нешадитъ егџ око твоє, но дџшџ за дџшџ“ учинио си да се изгуби једна душа, то мораш изгубити за њу своју.

Други дио.

Казан којом Бог пријети гријехо-соблазнитељима.

Кад је велики гријех који чини Богу соблазнитељ, онда има бити и велика казан за то: Иже аще соблазнитъ единагџ малихъ сихъ, оуне естъ емџ, да обџентсџ жерновџ џселскій на вџй егџ и потонетъ вџ иџчинџ морстџкџ (Мат. 18. 6.)

Тако дакле који чини соблазан, говори господ, траба да буде бачен у дубину морску, са тешким каменом о врату. Кад који злочинац и осуђеник поведе се на губилиште, он подиже очи своје на гледаоце, па и ако немогу га ослободити од смрти, да бар моле Господа Бога за његову душу. Али ако буде бачен у дубину морску, онда неможе имати никога који би га сажалевао, и за њега се молио.

Говори један учитељ, да је Христос изрекао особиту казну за соблазнитеље, а та је, што је својим ангелима и светима у опште забранио, молити се Богу за такове, који душе од Бога отргавају и удаљују. Пише св. Златоуст, да је соблазнитељ невидим и мрзак Богу, да ма колико би се год чувао од великих гријехова, опет за соблазан мора бити још прије кажњен, него ли за своје сопствене и највеће гријехе!

И заиста у свјашченом писанију нећемо наћи ниђе други гријех општрије кажњен, него ли соблазан. За Илију Првосвјашченика видимо, да је само зато страшно кажњен, што није добро своје синове настављао, него су чинили соблазан. Говори Бог: Творю глаголы моџ.,, понеже грџхъ егџ великъ зџлџ (1 цр. 3. 11.) Па који је то био тако велики гријех? Ево разјашњава нам св. Глигорије, да јест тај, који другога на гријех навлачи. У дому Ахаову будући сви веријатељи Богу, најгоре је била кажњена Језавеља, која је пала са прозора, и коју су пси изјели тако, да није остало ништа друго, до голе лубање, те костију прених и ножних. А зашто? за то; јербо је она подизала и учила Ахава на свако зло.

За оне који соблазном гријеше подигнут је ад — пакао. Но запитајмо се кад

је подигнут ад? Онда кад је демон почео одводити Ангеле, и одвраћати од Бога; а да неби тако шљедовао одводити и друге, који су били вјерни Богу, с тога га је Бог прогнао с неба. За то Спаси рече Фарисејима, који су злим примјером саблажњавали народ, да си синови ђаволски, који је од начала убица човјечијих душа: Ње же отца вшиегѡ дѡвола есте, он ко челоу ꙗкоушница од начала.

А када му је св. Петар чинио саблазан, савјетујући га да се не преда Јудејима на смрт, хотећи му препријечити искупљене рода човјечијега, Христос га назва сатаном: **Иди ѿ мене сатано, соблазанъ мы еси** (Мет. 16. 23.)

И заиста, зар који другу службу чини-соблазнитељ, него ли ону исту, коју чини и слуга сатанин. Зар би могли демони, толике душе добивати, кад неби имали (својих) помоћника од овакових нечестивих служитеља и соблазнитеља. Више пропасти чини један соблазнитељни друг, него ли стотина бјесова.

Св. Тарасије говори на оне ријечи Језекине у Исајје (38. 17.): **Се къ мирѣ горетъ мол горчайшаѡ, мирѣ азыкѡмъ мирѣ еретиѡмъ, но не мирѣ сынокѡмъ.** У садање вријеме нема гонитеља над црквом; но гоне ју сопствени њени синови т. ј. Хришћани соблазнитељи. Ловци који тице лове, доносе пѡ маме, т. ј. друге птице ослијењене и повезане, те хватају на њих свој лов. Тако чини и нечастиви; говори св. Ефрем: **Кад враг учини да један човјек падне у гријех, најприје га заслијени, и свеже као свога заробљеника, и тај му служи као удица на коју мами друге, и тако их хвата и угони у мрежу грјеховну.**

Они несретни соблазнитељи морају у паклу платити муке за све оне, које су

наводили на соблазан. Приповједа Кесарије да је био умро неки соблазнитељ, и у вријеме смрти његове да је видио као неки прозрачни суд његов, како је био осуђен, по том да је видио, кад је дошао на врата адска, ђе му изађоше на сушет све оне душе његове, које су биле од њега на гријех наведене, и говораху му: **Оди проклета душо, иди да платиш све оне гријехове, на које си нас навела да гријешимо, и тако говорећи, нападоше на њу и почеше ју тргати као љути звјерови.**

Пише св. Тарасије, да говори свјанчено писаније, о другим грјешницима, даје им надежду да се могу поправити и избавити од гријехова; али кад говори о соблазнитељима, говори као о осуђенима, који су веће одијељени од Бога, а лишени надежде у спасеније. Сад можете лако, благочестиви виђети, у каквом се кужном стању налазе они, који давају другом саблазан својим злим примјером, и тако су они који неваљале и срамне говоре избацују, и пред биједном и невином младежи, те која слушајући неваљала дјела мисле о њима, а по том чине различита зла и гријехе. Просудите овда како плачу Анђели Хранитељи, оне биједне и невинне младежи, видећи их како падају у гријех, и како ишту освету од Бога противу онијех уста, која су их на гријех навела.

Велика казан чека јоште оне, који се ругају и исмијавају оне, који чине добра дјела; те с тога многи да неби били исмејани и поругани од таквих, остављају своје племените и добре намјере и пуштају се у неваљали живот.

Шта ће пак бити од оних, који до тога дођу, да се похваљују са злом што га чине? Ах Боже, мјесто да плачу, и да се кају што су Бога огорчили, они се

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

смију и хвале! Имаду пак други који наговарају на гријех; а други приводе друге да гријеше, а неки и до тога дођу, да уче друге како ће гријешити, и то такве ствари, које ни сами бијесн не чине.

Што да речемо за оне оцеве и матере, који могу а не препријечују својој дјечи гријешити, и дозвољавају им да се мијенају са неваљалим друштвом, или тако да улазе у отровне домовне и и девојке да другују са младићима? Ах! Благочестиви Хришћани! у дан општег суда каковим ће се бичевима казнити сви ови соблазнитељи.

Рећи ће, може бити, који од вас: дакле оче, ја, који сам дао саблазан, ја сам већ изгубљен? Не, ја невелим да очајаваш, милост Божија јест превелика, он је обећао опростити ко се каје. Али ако хоћеш да се спасеш, дужан си поправити оне соблазни, које си починио.

Говори Евсевије Еммески, да који је многима паденије учинио, с многима и созданије да твори.

Ти си себе изгубио, и учинио си да се многи изгубе и пропадну због твоје соблазни, дужан си дакле сад поправити се, као што си толике навучао на зло, сада добрим говором, добрим примјером, бјежећи од злих навада, очистићавајући се са св. тајнама, ходећу често у цркву на молитву и слушајући слово Божије, старај се да би све друге навучао на добро.

Од данас у напријед чувај се добро, и то горе него од смрти, да неби учинио што, или рекао коју ријеч, која би могла

учинити коме соблазан. т. ј. која би могла кога навести на гријех. Јер право рече св. Тома: Довољни су вам гријеси ваши. Што ти је зла починио Христос, зар ти није довољно што си га са собом огорчио, него се стараш да га још огорчавају и други. То је велика суровост.

Чувајте се дакле, Благочестиви Христјани, да од данас унапредак, никога не наводите на гријех и соблазан. Ако хоћеш да се спасеш, а ти бјежи колико год можеш од соблазнитеља. Ови нечастиви бити ће осуђени на вјечиту муку, по ако и ти од њих небудеш бјежао, осудићеш се и ти. Горе мѣрѣ ѿ совѣзни! Говори спаситељ.

То јест да ће се многи осудити, јербо се нестарају да бјеже од соблазнитеља.

Казаће многи, оно ми је друг и пријатељ, и ја сам му обвезан, и уздам се у њега.

Но говори Спаситељ: аще око твоє соблазнаетъ тѣ; ситкни е, и верзы ѿ себе лѣчше ти естѣ съ единымъ окомъ внити въ животъ, нежели обѣ оцѣ имѣшѣ, итти въ гѣенѣ огненѣю. (Мат. 18. 9.)

Ако би дакле била та личност т. ј. око десно, треба да га оставиш и да га невидиш више; боље ти је изгубити око, а спасти душу, него очувати око, а отићи са душом у муку вјечну.

„Боле ти је изгудити и главу, него своју огријешити душу“ Амин.

По руском
Ј. Марјановић,
презвитер.

Религиозна настава.

Од дра **К. Кера**. Превео с њемачког **Милан Поповић**, богослов у Рељеву.

Нинѣ же прекличетъ кѣри надежда, любви, три ила колши же снхъ любви. (I. Кор. 13, 13.)

За дивно је чудо, што до сада никаква снага свјетска не бијаше у стању, да одузме човјештву светињу религије. Ни крвној тиранији силних владара, ни дрском ругању сујетних учењака, ни догматичним распрама јерархичних теолога није пошло за руком, да мирну чежњу за Богом ишчупају из дубине човјечије душе. Енергичне и деспотичне нарави могле су ово или оно гледиште процијенити, или потиснути, овом или оном црквом господарити или је срушити, ову или ону у своје вријеме освјештену форму идеје с чекићем критике разлупати, ову или ону истину у маглу заблуде умотати: само је религија у сва времена сушцу личила, које могу до душе за неко вријеме закрити облаци, али га нигда угасити. Бијесне буре прођу, облаци се разиђу, а сунце истине блиста опет послје као и прије у вјечној љепоти. Једно, што оне буре постигну на стаблу човјештва, јесте падање трулих плодова и учвршћење добра. Тако је досад било, и тако ће завијек бити. Форме религије и пријатељи и непријатељи религије промијениће се, али религија ће остати.

Откуд то? Ко свој поглед не одврати од истине, већ посматра своје душевно биће, као и особе, које га окружују и који дубље загледа у повјест народа, лако ће наћи, да религија није исход индивидуалне самовоље него је свеопшта човјечанска основа, која свакога човјека приводи ка свијести своје овисности од вишег бића. Религија није страна, нака

ламљема младица на стаблу човјештва, она није свештеничким туторством или материнским утјецајем постала, већ извире првобитном силом, попут извора из брдовитих дубљина, из дубљине човјечијег срца и припада најунутрашњијем бићу човјечијем, она је најплеменитије дјеловање његових најплеменитијих снага. Зарад тога се религија и испоредила са сјеменом, које у дубинама човјечијих груди почива, очекује прољетне топлине љубави, благе ране кише, гојења и правог ваздуха наравствености, да дође до развитка и да донесе цвијет и плод за вријеме и вјечност. Ако то испоређење није психолошки сасма истинито, то почива ипак на сасвим истинитој чињеници, да човјек има од божије благодати дану му основу религије и да је та основа способна ме само за развијање, већ узевши основне одношаје, води ка развијању. Тој религиозној основи ми имамо једино за то да захвалимо, што дух човјечији духа Божијег наслућује, осјећа и тражи — одношај, који Гете тако лијепо с овим ријечима обиљежава:

„Да бистро око зраке не види,
Како би могло сунце сјајано? . . .
Да није божије моћи у нама,
Били нас божије игда уздигло?“

Тој религиозној основи ми имамо да захвалимо, што се религиозна расположења, осјећаји, фантазије, слућења, освједочења престава међу свима народима земаљским налазе, па или почивају као тиха светиња у дубини душе, или се ријечима, лцем, обичајима и навикама изражавају. Као море без обале шири се свијет религије; почам од обала Кине, па преко по-

љавна Индије све до најкрајњих граница запада, станује она у различитом облику. Чак у пустињи африканској, на коју пређе још никада није пога Европејца стала, нашло се трагова религиозних представа, обичаја и обреда, па и ако се у тим почецима религиозног живота налази много што ништа нечистог и мутног, и ако потпуна зрака њезина свијетла не може на један пут тамно-сивом бојом заблуде помрачене душе људске потпуно расвијетлити, ипак лежи у свима појавама несвјесна чежња ка вјечном, борба за истину, тако, да је Рикерт у потпуном праву, кад пјева:

„Пред Богом клечи у свима крајима,
Цијело људство, хвалу пошље.
Не скрећи главе нигда с презиром
Од мјеста, жртве, чина, молитве.
Ма с којом биједно људско срдашце,
Понизно зове творца великог.
Јер када жели мајци на њедра
Дјетенцу неком лебди осемејак
Друго то опет хоће са дреком“.

И као што сваки народ и свака нација долази до неког степена религиозног развића, тако и сваки поједини човјек. Ниједно доба живота не пролази без религиозних осјећаја, и у сваком сталежу религија доказује свој утјецај. Кад у срцу дјетињем свићу религиозна слушања, тада почиње чишћење, које усређава и освећење његовог живота. Религиозни осјећаји одушевљавају младих на дјела части у испуњују срце дјевојке са светом чежњом. У религиозној свијести човјек се осјећа узвишен над патњом земаљском и повешен снагом вишег свијета, а жена се тјешу на гробовима своје љубавне несјачи. Па када сунце живота залази, тада је дршћућем старцу на штапу религија торжанствено свјетило, чији му благи сјај таму будућности расвјетљује и води

га као звијезда претходница по великом путу од вјере ка гледању. Када га све снаге издају, кад сами живот губи своју сталност, тада се човјек хвата још с пуном надом за котву религије и тражи у том вјеснику с оне стране гроба снаге, утјехе и помоћи. И у томе слушању, жуђењу и тражењу нема разлике ни између свирепог кнеза, који над милијонима влада, нити сиједог просјака, који нема ни оно, што му је најнужније, да своју голотињу покрије, нема разлике ни између ученог астронома, који висине небеске испитује, нити сиромашног рудара, који дубоко под земљом свој кукавни комад хљеба зарађује; сви дакле, веома изображени као и најпростији човјек из народа, сви велики, који више а који мање, имају религиозна расположења, осјећаје и чувства. Ко може гладном човјеку доказати, да је глад његова обмана. Пружио му камен или му пружио новац, он ће казати: „То ме не засићава, мени треба хљеба“. Тако чезне и срце човјечије за Богом, и дотле је немирно, док не нађе мира у њему. Као што свилена буба мора своје ткање из себе испрести, планета се око свога сунца окретати, као што се магнетска игла мора све више и више опет сјеверном полу окрећати, јер она само у том правцу до мира долази; тако не може ни душа човјечија ништа друго, него се вјечном средишту свега живота обратити и Бога потражити, док га не нађе. Човјек не може ништа против тога, јер се у том састоји потреба његовог срца, да тражи заједнице с Богом; то је чежња за вјечним, слушање бесконачног — то би се дало тако лијепо испоредити са жељом за кућом у туђини, — што га потстрекава и тјера да обожава биће, чије подобје

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

носи у своме срцу, — између Бога и човјека постоји одношај сродности, који, као и одношај крвне сродности међу људима, везује свезу заједнице и срце ка срцу приљубљује, — између Бога и човјека постоји закон привлачења, као између земље и земаљских бића. Томе се закону противити, човјеку је немогуће. Камен се може у своме паду зауставити, али ако га опет себи самом препуштамо, то он опет слиједи нагову природе; биљка се може, која своје лишће сунцу окреће, на које друго мјесто окренути, алч закон кратког времена теже листови опет свјетлости; магнетска се игла може из њеног смјера покренути, али с дрхтатом она тражи, чим је сама себи опет препуштена сјеверни пол, тачку, у којој она једино мира налази. Дакле тако је и срце човјечије. Оно се може равнати по лажном смјеру, може залутати, обманути се, може што друго изабрати, од Бога — ниско, просто — али је тада немирно и пуно брига, и почиње увијек на ново мира тражити, који се једино помоћу Бога и код Бога и у Богу налази.

Та чежња душе Богу, та чежња за кућом у туђини, темељ је свих религија. Без те чежње, ми неби могли Бога познати, и без те чежње ми га неби могли тражити и наћи. Зарад тога пропада и живот без религије, потпуно кроза цијели живот непрестани недостатак њезин к најређим абнормитетима и налази се само у особама, које или од природе нијесу с правим човјечанским способностима украшене, или су у таквим приликама образоване, које су пријечиле природно слободно развијање душе. Врло је сумњиво да ли међу тако званим атеистима има и једног, који и у најтајнијим дубинама

свога убјеђења и у најкровитијој самоћи свога живота с потпуном одлучношћу пориче биће једног Бога.

„Што нас тако често привидни атеизам срета“ — каже Дробиш, — долази у истини највећма само отуда, јер нигда не достаје таштих људи, који себи у добро урачунавају, да играју Мемфистола.

Религиозна основа, која се с таквом снагом и енергијом у тако широком обиму, и од ванредне истрајности у свеколиком човјештву, као и у свакој нормално-способној особи показује, има са свим одлучно права на образовање. Ко у одгајању човјека не уважава ту основу, ко је занемарује и пушта да пропадне, тај се гријешим о принцип хармоничног образовања, и ко је хотимично заводи и притјешњава, тај чини велики смртни злочин у природи човјечијој.

До душе развиће религиозне свијести, није већ у првим годинама живота дјетињег могуће. Томе је разлог у томе, што религија није примитивна, почетна слика душе, и што човјеку није урођена као стална и готова дјелатност — ни један човјек не доноси религије са собом на свијет, већ она ступа као свагдашњи резултат и цвијет васколике интелектуалне естетичке и моралне образованости. Прије треће године — т. ј. прије времена, прије но се само свијест у дјетету пробуди, која се очитује у изговарању „ја“ — могуће је дух дјетињи у надчувствени свијет пренијети.

Исто је тако немогуће слабоумњака, код кога тај принцип никада до свијести не долази, вјештином одгајања религиозно образовати. Најприје мора човјек у себи духа осјећати, прије но добије слушање од духа око себе и над собом. Из тога

истодобно слиједи, да у прве три до четири године дјетиње не може бити говора о специфичном религиозном образовању. Но и у слиједећим годинама смије се то одњеговање само постепено почињати, и опрезно само мале кораке правити, да тиме њежна биљка младевичке побожности не поплави и не угине. Зарад тога је Роте рекао са свим право: „Чисто истинити унутарње — побожни учитељ и истинита маља религиозна настава!“ Ко религиозно развијање прерано почме, тај може својом наглошћу ваљада дотле дотјерати, да дјеца руке склопе, кољена преклоне и усне за молитву отворе; али то није обожавање Бога у духу и истини, то није религија и страхопоштовање; то није биће, него блесак, није одгајање, већ дресура, није истина већ обмана. Као што се прерани почетак религиозног образовања мало даде оправдати, тако се мало може пригати уз Русоа, кад у своме Емилу захтијева, да се религиозно образовање не смије почети прије петнаесте године. То „прекасно“, исто се тако мало даде оправдати, као и то „прерано“. Зар да чекамо ваљада на развијање других способности (разума, ума) све до у доба момачких година? А зашто неби дјетету, чим се његова природа за то примчивом покаже, својски препоручили идеал чисти наравствености као јасно свјетило на мрачним, може бити заплетеним земним стазама, и сазидавали светињу правог богопоуздања, прије по што се је упропаститељ чврсто укоријенно? Но, Русо човјек са изредним дарима духа и изванредном оригиналношћу, овај човјек, који је толико истинито и лажно, толико дубоко и плитко, толико племенито и убитачно учио, он, кога је мржња против

оног што постоји и против убитачних дјеловања владе Људевита XIV. тјерала, да сазна опријеку између културе и природе тако, како ју је у свом Емилу изнио Русо чини одлучно неправо, кад образовање религиозног основа хоће истом по свршетку дјетињих година да почне. Ријечи проповједника Соломуна: „опомини се свога Творца у младости, прије до дођу рђави дани“, садрже парче здраве педагогике, које ни један отхрањитељ некажњено презрети не смије.

Кас што је од важности, да васпитач за развијање религиозних појмова право вријеме изабере, тако је и прави начин од не мање важности. У пошљедњем погледу не смијемо се варати у чињеници, да ниједна моћ свјетска није кадра, религију у дјетету произвести. Да религиозна основа нема те тежње, да се изнутра на спољашност развије, то би сви напори васпитача узалудни били. Дакле овђе није ријеч о производу, већ само о пресретању, о побуђењу и управљању религиозне основе.

Побуђење и посредовање у религиозном развијању и образовању добија дијете од тројакних васпитача: „а) природом, б) доживљајима и в) хотимичним утјецањем људи. Води зарад тога своје дијете на поље у велики храм божији, у природу!“ Нека гледа свемир неба, на коме нам безбројно јато звијезда одбија свјетлост надземаљског свијета; покажи му великољепност изласка и заласка сунца, муњу, тутњење грома, бјесњење буре, шумтање шуме, горе, цвијећа прољетног, благословени плод јесење природе! Уведи потом дијете на поље у потпуни живот човјечији! Покажи му тамо висост и величаственост све чежње човјечије, али му покажи

и немоћ и трошност свега живота човјечијег!
И уведи га у велику област историје свијета!

Нека у твојим приповијеткама о судби народа и о судби људи наслућује мудрост и правичност божанског управљања, дијете ће се чудити, његово ће се срце прожмати чудним расположењима, питања „откуда, зашто и камо“ лебдиће му на уснама, а оно слућење духа божијег, свитаће у његовој души, која образује праву чврсту тачку, око које се све позније развијање кристализира. Када дијете увиди како је сва човјечанска срећа трошна, сво земаљско добро несигурно, сав земаљски живот несигуран, кад оно сазна, да најздравији није сигуран од смрти, најмудрији није сигуран од опасности, најјачи није сигуран од пада, најмоћнији није сигуран од немоћи, да младост угине као цвијет и вријеме ишчезне као сан: тада се развијају и овђе у дјетету неопажено они замци религиозних расположења, из којих се апсолутно чувство овисности образује, које до душе није само религија, шта више пут ка религији, ка уздицању над сваком бољом и јадам земаљским.

Све је то за дијете конкретан живот, живо посматрање, зарад тога бесконачно више вриједи од сухопарних упражњавања у мишљењу, помоћу којих се дијете погађа с хрђавим папирним новцем мртвих дефиниција, а вара се у чистом злату религиозних и библијских посматрања. Религија није прије свега познавање, већ осјећање и пребивање, она није појам, већ срце и осјећај, она није мишљење, већ осјећање, мисао о вишем, слућење (бесконачног) божанског, живот у Богу!

Још несравњено успјешније од природе и доживљаја јесте хотимично утјецање васпитаних људи. Црква, фамилија

и школа, кадре су при том много учинити; понајвећма али одлучно фамилија, јер отац и мати су први и врло великог утјецаја религиозни учитељи своје дјеце, па када се у оплођеној атмосфери једног хришћанског побожног фамилијарног живота развије сходно природи потреба вјере дјетиње, коју свако дијете као развијања способни дар са собом на свијет доноси; када у родитељској кући дијете чује прве ријечи хришћанске љубави, а ништа, што је противно; када се отац и мајка узму за примјер у свима хришћанским врлинама дјетету, да се на њих угледа; када се тај дух чисте наравствености и праве побожности сједини с правом озбиљношћу и с правом строгишћу и ушљед упражњавања, које се непрестано понавља, постане другом природом: — тада је познијем религиозном развијању дјетета положен чврст темељ. Највећи утјецај има у овом погледу одлучно мати. Благо е тога дјетету, које има мајку као побожну Гертруду, која ријечи Петалопције меће у уста сињу своме: „Сине Бог је то, који ти треба, кад мене не буде; Бог, који те у своје руке прима, кад те ја више заштићавати не могу; Бог који ти даје среће и покоја, кад ти ја ништа више дати не могу.“ — вјерна, љубезна мати, која чисте осјећаје дјетиње религиозности оплођава, и њима извела вјечне истине пушта да сходна храна потјече. Но жални Боже многи родитељи у наше доба код надмашне тежње за посједом и уживањем пуштају да пропадне религиозни живот њихове дјеце, тај прави цвијет живота људског. У многим је кућама религији мјесто празно. У једној кући сиротиња родитеља ономогућава благословено старање око васпитања, у

другој је богаство препрјека, у трећој је равнодушност, безумље или бесавјесност. Колико међу тим у том погледу имамо разлога да се жалимо, толико се морамо ипак чувати, да немар куће родитељске не учинимо мирним јастуком савјети ро-

дитељске. Чим више домаће одгајање религиозни живот дјеце занемарује, тим више мора школа чинити, да занемарено исправи, и чим су веће погрешке родитељске, тим више мора учитељ свјетовати, како би се дале учињене погрешке неутрализовати.

Панегирик светитељу Сави.

Благочестиви слушаоци!

Наука се поноси својим великанима, који су је проширили и дали јој ширега полета. Вјештина високо цијени и уздиже свога умјетника, А црква! та и она има својих великана, које је крунисала светитељским вијенцем, за вијерно испуњавање матерински јој заповједи. Па међу свјетилницима црквеним, високо се уздиже и наш данашњи просвјетитељ и учитељ св. Сава.

Данас је слава васцијелога Српства. Уђеш ли у дом Божији, бићеш занешен похвалним пјесмама, св. мајке цркве у 'чест св. Сави; завиреш ли у наш просвјетни дом, у нашу узданицу школу, и ту ће те дочекати дјечица са умилним пјевањем: *Ускликнимо с љубављу светишелу Сави, Српске цркве врховне свештеничкој глави.* Као што рекох, црква га наша узноси као светитеља великог; школа га слави, као свога основаоца и патрона, и ми се сви клањамо његовим светитељским врлинама и дјелима.

Драги Хришћани!

Опијени земаљским уживањима, ми се преко године врло ријетко сјећамо нашега данашњег светитеља. Од године, до године, само нам је овај дан, кога треба по нашем погрешном схваћању, посветити: животу, раду и подвизима светога Саве. Па бар кад нисмо у стању, да га слаavimo чешће у години; да га опјевамо у свакој прилици; онда бар умољавам вас, да се растријезните од земаљских уживања, да одбаците све, о чему је недостојно мислити и говорити на данашњи наш свечани дан, а ја ћу вам по мојој пастирекој дужности коју рећи о животу, раду и врлинама св. Саве.

Драги моји слушаоци!

Велики жупан српски Стеван Немања и његова супруга Ана, имали су три највећа

алема калема — три сина: Стефана, Вукана и најмлађега Растка; али од та три алема, као да се је са својим сјајем, својим блијеском највише одликовао Растко. Двор владалачки са својим сјајем није га заносио; на будућност, која му је намијењена била, као владалачком сину, није се обавиро. Кад је ступио у младићко доба, отац му повјери неки дио земље на управу; но и на том високом положају, био је незадовољан, Њему је недокучни промисао одредио, да се посвети узвишенијем повиву. Једном приликом, кад је неки атонски калуђер дошао Стевану Немањи за прилоге, Растко ступи у разговор с тим калуђером, који му ватреним говором, описиваше све љепоте Атонске горе. Он му говораше: о смиренним и непрестаним молитвама монашким; и испосничком и пустинском животу монашком.

Занешен тим дражима земаљским, исте ноћи за истим калуђером, умакне у св. гору Атонску. Сутра дан настала је највећа жалост у двору родитељском, за изгубљеним сином. На све стране, послати су људи, да га траже; али заман, није га могли наћи. Најпослије отац пошље посланике у св. Гору, да га и тамо потраже. И посланици нађу га у манастиру Пантелејмону, но у сасвим другом стању. Мјесто сјајног владалачког одијела, њега је красила скромна калуђерска мантија; мјесто калпака на глави, стојаше му црна камилавка. Растко у калуђерству назван Сава, даде тужним посланица пострижену косу и утјешно писмо родитељима.

Од тога дана, настали су најсрећнији дани за младог постриженника Саву. Слободно вријеме није узалудно трошио. Читање књига, како богословски, тако богослужбени бијаше му најмилија забава. Да, њему се је ваљало спремити за велики позив, који му је био намијењен од

самога Бога, а у корнст српске цркве и народа. И није прошло много, а он је био разглашен по свима св. манастирима атонским, као најискренији богомољац, најтачнији испосник. Манастир му бјеше небо на земљи, под чије је окриље долазио први а одлазио пошљедњи. Молитва Богу спасла га је, а пост кренио га је; те је могао достојније извршити тешки, и у исто вријеме и значајни посао за српску цркву. Поштујући га цијело атонско братство ради врлина, а цијенећи због учености, епископ солунски Констандије произведе га за Архимандрита.

Послије смрти очеве, брат Стеван, постави га за игумена манастира Студевице. У тој светој лаври српској, пресадио је међу калуђерима књижевност, која је у то вријеме, приступачна била само монашком реду, завео је преписивање богослужбених књига, са којима је српска земља била сиромашна. Послије тих значајних радова у српској лаври, дошло је вријеме да изврши, врло значајну мисију, која му је свагда тиштала родољубиву душу. У договору са братом Стефаном, науми ићи у Цариград и молити патријарха: да српску цркву прогласи самосталном и да србина хиротонише за српског Архијепскопа. И, његовом богоданом бистрином и заузимањем, извршено је то значајно дјело. Патријерх тадашњи Бенедије псевети Савау за првог српског Архијепскопа, а цркву прогласи самосталном. Од тога доба, почиње српска црква живити животом правилним, јер је у лицу св. Саве добила пастира, који је своје стадо истински љубио; добила је Јерарха, који све што је проповједао и говорио, посвједочавао, је дјелом. Његово архијерејско достојанство, није га спрјечивало, да путује у најудаљенија крајеве своје простране дијецезе, те да поучава паству своју, како вјери и врлинама, тако и пољским радовима. У многим мјестима, подизао је школе; јер жеља му бјеше, да провета сине у српскоме народу, те да га препороди духовно. То свето дјело вршио је с братовом помоћу и његовим прилозима.

При крају светитељског му живота, пошљедња му жеља бјеше, да види и пропутује света мјеста у Палестини и да се поклони гробу Христовом, и жеља му је била испуњена. Враћајући се из Палестине у домовину, сврати се своме пријатељу, кнезу Бугарскоме Асену, који га најсвечаније прими и почасти. На Богојављење, по жељи кнежевој, одслужки службу Божију у цркви и послије службе разболе се и 13. јануара 1236. године лицем у недјељу испусти своју светитељску душу Богу.

Чули сте љубезни Хришћани о животу св. Саве; чули сте о његовим светитељским врлинама; па чули сте и о његовим значајним дјелима, како за српску цркву, тако за школу и просвјету. И сашлушавши све, ви ће те се сагласити, да смо гријехом ослабљени, и нисмо у стању, да нашега светитеља и великана славимо онако, како заслужују његова света дјела.

Драги Хришћани и Срби!

Ево смо се сакупили у овом Божијем дому у великом броју. Дошли смо да увеличамо ову нашу славу; дошли смо да се одужимо св. Сави; али одужити се нећемо моћи, само молитвом упућеном светитељу, одужити се нећемо моћи, ни похвалним пјесмама св. Сави. Молитве упућене св. Сави, пјесме похвалне, нису у стању, да нас одуже. Испуњимо покрај молитава и похвалније пјесама, још и добра дјела, па ћемо се одужити његовој великој сјени. Учинимо добровољне прилоге нашој школи, која је под високим покровитељством нашег премилостивог цара и краља Франца Јосифа I. Заштитимо школу нашу, па ће и нама бити заштитник пред престолом свевишњег Творца свети Сава, са својим смиреним молитвама „ко кѣки“. Амин.

Говорио:

Милан Марјановић.

свештеник.

Црква и школа.

Историјско предавање европејских идеја у питању одјелења школе од цркве.

Од Јована Шарића, пароха церањског у Далмацији.

Питање школе и цркве врло је важно; оно још траје и још није свршено како би требало да је. Када се рече: црква и школа, школа и црква, с тијем је много речено и као да је казано: с тијем је све свршено о опстанку, напретку и народном животу. Данас је изван сваке сумње говорити о школи и цркви, а да се не говори о користи. Ми, који смо и у једној и у другој струци, бацићемо беспристрастан поглед на обје половине овога питања, т. ј. и на школу и на цркву, јер су обје исцрпљене из потребе, природе и народне душе. Узмимо само просто ријеч: „народна школа“, па ћемо одмах доћи на закључак: да је она најбоље и најмоћније средство к подизању и ширењу народне просвјете, а путем тога и народнога благостања, као јединога поузданог тељеља, на коме се подиже и зида народна будућност.

За то ћемо баш одмах и приступити начину и казати, да се не ћемо упуштати у ма која посебна питања, стојећа изван круга, кога смо себи обилежили. За то ми смо се ријешили гворити о одношају школе к цркви, што данас сачињава полемички предмет тумачења међу западно-европским богословима и педагозима. При одређењу истинитости тијех установа, створио се велики и тешки процес — правда, у којој се бори црква са школом за аутономију и независност. За то и јест задатак овој расправи, да изнесе неке потанкости тога писања — процеса — препирке, и да читаоце упозна са суштином борбе и са главним мотивима, па да се покаже њезин исход у практичном животу.

Заподјенута борба међу црквом и школом у опћој суштини дотиче се и једна и друга народнога образовања. Но, док нијесмо зашли дубље у то питање, упитајмо се: како да се изведе тачно граница одјељујућа право цркве и школе као уредаба позванијех подједнако обрађивати једну и исту њиву? Да ли може и да ли је дужна и има ли права црква руководити то дјело на основу властитијех закона? Да ли је школа аутономна установа, или је тек суро-

гант највећијех уређења цркве и државе? Или као што неки питају лаконички, шта треба истаћи за подлогу као основ народнога образовања, — теологију или педагогију. Та опће тешка дилема, исход је, из кога се послужила препирка и постала почетком борбе између теологије и педагогије, цркве и школе.

Драматизам те борбе у томе је: што обје те тешке стране ступају преда нас са таковим правима, која подједнако у нама изазивљу наме симпатије. Односно тога, на самоме дјелу, зар није посвећена мисија Христовој цркви на земљи људима објавити Божију истину као норму нашега познавања о Богу, свијету и човјеку? Кома ли с друге стране није драга судбина школе с њезиним драгоценним благама — науком, као резултатом великијех користи народа и човјечијег ума сазнати истину, као плод вјековите културе човјечијег рода? Када знадемо, да су те двије уредбе — Божија и човјечија, дужне ићи на руку дјелу облагорођења човјечијега, а раздјељују се и подјељују једно од другог, то је близу ума, да су ти факти достојни осуде, као узроци подјелења, и то нам мора бити предметом незалуднога љубопитства, већ уострученога саучешћа у судбини њиховој, чији излазак дужан се одазвати с радошћу или жалошћу према нашим интересима. Питање односно одношија школе и цркве на тај је начин питање социјално, и његово ријешење на практики основано у томе или другоме смислу, по чему одазваће се тако или иначе на свима устројима човјечијега живота¹⁾. То питање обухвата опћените различите интересе и у томе њиховоме суду заузимају учешће не само теолози, педагози, већ и јуристи и државни људи. Оно себи налази мјеста не само у књизи научењака, већ и на катедри проповједача, на трибуни парламента, а и на страницама савременог новинарства.

Ми немамо права то питање назвати новим, јер оно бјеше заподјевено у прошлости стољећу,

¹⁾ Види о овоме брошуру Möbins, D. Materialistische Ideen in d. modernen Volkseziehung, Bönstadt 1873.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

бјеше уведено у практику некијем владама у почетку данашњег столјећа и успјело је себи наћи велики број присталица и противника. Још 1835. год. познати стихолог и педагог Бенека писао је међу осталим: „У новије доба ништа тако није вукло за перо педагога, и тако продужавијуће усрдно подузеће, као тема о одношају школе к цркви, и то питање не ријетко се води са љуштом и изливом жучи.¹⁾ Извјесно, владе се ријешаваху на тако звану мекуларизацију школе послје бурнијех парламентарнијех прегонења и самијех протеста конзервативне печатње, тако зване „свјетске школе“, која бјеше увођена у Холандији, Сједињеним државама, Ирландији, Швајцарској, Белгији, Њемачкој, Италији, па и у Аустралији и горњој Канади²⁾. Практичким ријешењем то питање остаје откривено и задржано до данашњег дана као свјежина новости са стране теоретичне. На западу педагогију литературе до данашњег дана и питање о цркви и школи заједно служи јабуком раздора, — до данашњег дана јављају се мегданције и за њ и против њега, да у свима педагогијским системама о томе питању обично заноси се по која особита глава, а у листовима опет особита рубрика. За то сувремени римски првосвештеник, т. ј. прешаственик папа IX., надгледајући јереси новог времена, уврстио је у своје списе сувремене заблуде на отвореном мјесту сепаратне сувремене педагогике, одвајајући се од цркве и школе³⁾.

Позориштем свршавајућим своју улогу мучнога питања, готово служи се сва континентална Европа, но поглавито Њемачка, гдје питање к одношају школе према цркви распреда се *in abstracto* у свима логичким му принципима, свима подробностима, нежели код другијех влада. За то

¹⁾ Бенека. *Ergichungs- und Unterrichtslehre*, т. ј П. превод на руски језик Веселем, стр. 422.

²⁾ Лавлеј, *Народно образовање*, 1873. год., стр. 46.

³⁾ Познати папин *Sullabus* (8. децембра 1864. год.), који тачно обиљежава мотиве и формулу одричућег римском столицом заблуђења гласи под бр. 45. овако: „Анатематствујем мњење, да управљање ошћеницијем школама, гдје се васпитава хришћанска младеж, да дужност припада само свјетској власти, као и да ни каква друга власт нема права мијешати се у школску дисциплину.“ У бр. 48. пак чита се: „Анатематствујем мисао, да настојећи начин образовања младога нараштаја, удаљенога од католичке вјере и власти цркве, може се тај нараштај признати истинитим католицима.“ Види Окољског, *Држава и народно образовање*, стр. 218—219.

питање, које се расправља, питање је туђе, а не наше. Извјесно, сопствени строј нашега живота, способност свега нашега педагогијскога идејала, православно-католичка начела, однсјаји цркве к влади, све то нам гарантира од немарнијех узрока питања покренутијех њемачком педигогиијом. Али ствар је у томе, да њезини поклоници проповиједају универзалност њезинијех положаја, као опће човјечанственијех, и то је, што нас задовољава. Педагози, прибавивши ауторитет у питању свјетовне школе, не крију антагонизам к црквеној школи, као што је на пр. један бар. Корф, кога је мисао одузеће права духовенству у обучавању начином *caeterum censeo* свију његовијех педагогијскијех умовања⁴⁾. Такав је један мислиоц у својим чланцима Рус г. Евг. Марков. Колико другијех педагога осим г. Маркова, толико су нам познати и чланци грофа Толстоја „О народном образовању“, гдје јасно пољански педагог посегом за емпиризмом и религиозном сувременом дијалектиком изнио патолошке симптоме поменом народне жеље према својој школи у реалном обучавању, због шта су противници напали жестином на грофа, који би тадај желио изазвати на сцену народнога образовања старе исмијане Ф. Визином сјене кутнијех часословаца и псалтирочитаоца⁵⁾. Са овим, што је речено, формирала се појава, немогућа се баш назвати жалосном: у колико сувременој народној школи представитељ религиознога и свјетскога образовања јесу, законоучитељ и учитељ начином, да се оспособљавају узајамно друг од друга, а некада опет стварају се супарницима, подривајући кредит један другоме, што је само по себи пластично, премда се каже у томе и губитак. Колико нам је познато, у Русију се још обдржава школа свештенством као и код нас у неколико у Аустрији, дочим је у Швајцарској

⁴⁾ Види Корфово писмо: „Сибирске Вједомости“ 1873. год., у коме се доказује, да је цвјетање школа у Аустрији и Швајцарској почело тек онда, када се свештенство од истијех одстранило.

⁵⁾ „Беседа“, лист 1872. год., III., стр. 300, вели: „Као год што у цркви не смије бити трговине, на берзи не смије бити преомишљања, тако ни у школи не смије бити њој противнијех начела. Школа није породица, није обитељ, није клуб, није канцеларија; она је дом на свима јој степенима... За то, као што је страво духовенству претендирати на право суда, тако је страво и претендирати држати у својим рукама народно образовање. Притегнути школу управи св. Синода, незгодно би било по двије стране. Тако руски лист.

са свијем одузето из руку свештеничкијех и свако у њима релгиозно учење¹⁾.

Мисли се и у Русији, да је довољно фактички доказано, на основу чега питање одјелења школе од цркве, по чему да има прахтичког

¹⁾ Види „Вјести Европе“, 1875. год, књ. 5. Даље види „Гражданин“ 1874—75. год., бр. 30.

значања. Ми томе не можемо дати потпунога одобрења, неудаљујући се од оне системе, која код нас у Аустрији постоји, а то с гледишта онијех резултата, који су школством дојако показати особљем религиозним, као моралним факторима народне користи и добробити.

(Наставиће се.)

Проповијед XIX. недјеље

Превео с њемачког М. П., б.

Ништа није примамљивије, ништа достојније штовања, драга браћо моја, од слике, коју нам писци евангелске историје цртају о карактеру — о мишљењу и начину рада Господа нашег Исуса Христа. Скоро је свака поједина црта слике таква, да нас испуњава чуђењем и поштовањем. Но цјелина нам представља узор врлине и савршенства, величине и доброте, чија љепота мора свако непоковарено срце занијети и одушевити. Да, сами непријатељи религије Исусове признавали су од искони узоритост његових мишљења и његова живота. Изврсна је била некоришћљубна љубав, племенита човјекољубна благонаклоност, која је свакога, који је с искреним срцем читао његов опис живота, привлачила и за се придобијала. Он је около ходио, каже се, и чинио добра; само једна помисао — брига за човјечанску срећу испуњавала је Његову узвишену душу, највећи задатак његова живота састојао се у том, да оплемени људе и да их усрећи. Да исцјели болесне, да поучи неуке да поврати заблуђеле на пут добродјетељи, да придобије све за добро, то је била његова најслађа радост. И, као што је он љубио људе у животу, тако их је љубио до краја живота, тако нам описују јевангелисти великог јунака њихове историје. И ми немамо разлога, да сумњамо у истинитост њихова описа. Чак наше сопствено осјећање може нас освједочити код читања њезина о њезиној вјеродостојности, јер све, што они о Христу казају, саглашава се најтачније једно с другим, стоји између себе тако уско у свези, да не можемо ништа одузети, а да не заплетемо цјело у противусловља. Па ипак све је тако безбрижно, без свега неправедног присвајања с тако високом простотом пометанао е, чини као

да нијесу хтјели казати ништа изванредног, као да нијесу сами осјећали ништа изванредног, што је текло код сваке црте из њихова пера. Једном ријечју, види се из њиховог цјелог приповједања, да су они морали наћи узвишену слику, коју цртају, доиста у животу свога Господа. Кад би посматрали као измишљотину, то би значило, примити највеће чудо од свих чуда, јер, кад би они као јудејски писци из оних времена тако шта погодили и кад би поставили такву науку, морали би већи бити, него јунак, чији живот они описују.

Ако је истина, да је Христос као љубазни узор мудрости, човјекољубља, кротости, пожртвоване добротворности, путовао по земљи, то нам се сасвим природно нарочито у овим данима — намеће питање: како је било могуће, да су једног тако доброг, таког врло заслужног богољубца и човјекољубца ипак могли људи тако смртно замрзити и најпослије тако грозно мучити?

Колико су дубоко морали људи потонути, какве су црне душе морали имати и какву грозну човјечију нарав, кад су могли онога, који је међу њима путовао као најљубазнија слика, тако злостављати и учинити такову неправду.

Тако се изнајприје изрицала осуда над непријатељима и разбојницима Исусовим међу хришћанима. И та је осуда била главним узроком, зашто су потомке оних, који су једном Христа разапели, тако дубоко презирали и често су према њима нечовјечански поступали. Држало се, да народ, чији су потомци тако непоштено срамотили и жигосали човјечанску природу, није достојан никаква другог поступања. Ипак ми као хришћани морако се уздржати од таквог

поступања. Ми гријешимо, кад присвајамо себи право, да осветимо неправичност, која је једном Христа до смрти прогањала. Не судите, вели наша религија у име божанства, освета је моја, ја ћу одвраћати. Најмање неби смјели извршивати ову освету према најкаснијим потомцима оних несрећника; јер син не треба да носи злочинство свога оца, најпослије има још нешто, што би нас највише требало уздржати, да сами изречемо осуду проклетства над савременицима Исусовим. Ми имамо наиме веома многе узроке да се испитујемо, дали нијесу може бити пста мишљења, која њихова бијаху, и наша, дали смо заиста удаљени од оног, што је њих навело на такав чин, више нег што уображавамо. Како? питаће може бити когод поплашено — би ли било потребно такво испитивање. Били могло бити да хришћанин буде сличан крвницима Исусовим. Да је то могуће; да је то вјеројатно размишљавајмо о томе у првом часу наше садашње велике недјеље (Ев. Матеј 21, 1—9).

И кад се приближише к Јерусалиму и дођоше у Витфагију к Масличској гори, онда Исус посла два ученика говорећи им: идите у село што је према вама, и одмах ћете наћи магарицу привезану и магаре с њом, одријешите је и доведите ми. И ако вам рече ко што, кажите да они требају Господу; и одмах ће их послати. А ово је све било да се збуди што је казао пророк говорећи: кажите кћери Сионовој: ево цар твој иде теби кротак, и јаше на магарицу и магарету сину магаричину. И ученици отидоше, и учинивши како им заповједи Исус. Доведоше магарицу и магаре, и метнуше на њих хаљине своје и посадише га на њих. А људи многи простријеше хаљине своје по путу; а други резаху грање од дрвета и простираху по путу. А народ, који иђаше пред њим и за њим, викаше говорећи: Осана сину Давидову! благословен, који иде у име Господње! Осана на висини!

По прочитаном евангелију морамо се дакако тим више чудити, како је Исус последије уласка у Јерусалим могао бити приведен на крену смрт, а прије неколико дана величала га и славила велика маса народа с клицањем од радости као онога, који је дошао у име Господње. Но то се чуђење умањује, ако примјетимо узроке из свезе његове историје, који су проузроковали његову

смрт. Жали Боже ми морамо признати да Христос неби ни у нашим данима нашао ту и тамо никаква много бољег поступања. То је дакако строга осуда, но ми ипак не можемо тајити.

Да се узроци, који су метнули Христа на крст, још увијек налазе и бар на сличан начин жалибоже још увијек дјејствују. Узроци, који су неког метнули Христа на крст, били су нарочито следећи:

- I. слијепа приврженост старом обичају,
- II. Увријеђено честољубље,
- III. Повријеђено користољубље и лакомост,
- IV. Неплеменита бојазан људска и удобност човјечанска.

I.

Дали се ти узроци сада више не налазе, и више не дјејствују, може нас поучити непартисично размишљање.

Чак стари хришћански писац, по имену Тертулијан, вели у једном од својих списа: обичај је Исуса разапео. Он дакле бијаше тога мишљења, да су Јудеји нарочито с тога Исуса разапели, јер се је он противио многим од њихових уобичајених мишљења, обичаја и закона, од којих они никако не одступаху и, које не хтједоше нипошто промијенити. А ако читамо с поворношћу историју Исусову, то морамо оном црквеном писцу у толико за право дати, што је слијепа приврженост обичају, ма да не једини, а оно је нарочити узрок био, који је јудејски народ, огорчио према Исусу. Чим се Исус бјеше појавио међу својим народом, даде он наскоро на знање да има намјеру да успостави ново и боље стање религије. Он је поправио изнајпре појмове, који су владали већ одавно о Богу и његовом поштовању међу Јудејима. Они су држали право Бога као заштитника једног једитог народа (Јудејског) а он је учио да је Бог отац свих људи. Порекло од Аврама, Исака и Јакова посматраше Израилћанин као нарочити услов божанског задовољства — а он је навјешћивао, да ће људи једном доћи од истока и од запада, да учествују у блаженству онога праоца на небу; у храму Јерусалимском, мислило се од старог доба, да се мора искључиво божанству клањати; и он је протумачио, да ће вријеме доћи и да је већ ту, кад ће прави богомољци принашати повсуда жртву свога поштовања духом и истином. И

како год што је Исус поправио добре преставе о Богу, тако је поправио он и многе заблуде, које потичу из старог доба у науци. Кадкада је он сасвим намјерно ставио своја начела на супрот старима. — То видимо н. пр. из цијеле 5. главе Матејеве, гђе Исус више него један пут опетује: Ви сте чули, шта је старима казано — а ја вама кажем. Управ то је било, што је многе од његових савременика, нарочито фарисеје и књижевнике разјарило према њему. По њиховом мишљењу требало би с погледом на религију све код старог да остане; они су се пречврсто држали онога, у чему су једном од младости одњеговани били и на то су се већ тако давно били привикли, као да се неби могли рјешити, да нове науке Исусове подвргну непартајичном испитивању. Они су га мрзили много више с тога, што је он само мало одступао од њихова обичаја. То су они дали на знање више од једног пута. Наскоро каза се: фарисеји и књижевници дођоше с тајним огорчењем к њему говорећи: за што ученици твоји преступају обичаје старијех, и не умивају руку својијех кад хљеб једу? Наскоро рекоше отворено: није овај човјек од Бога јер не светкује суботе као наши оци, затим га назоваше самохришћанином, и оптужише га што опћи с дариницима и грјешницима, што он више опћења с њима има, него што то допушта уобичајени закон (Мат. 9, 11). Дакако, Христос се је против њих бранио често важним разлозима, и они не бјеху кадри, да опровргну његове разлоге; они су ишли од њега често несрачљени. Но то их није довело на размишљавање; они су љубили таму, уобичајене заблуде више него свјетлост, и баш с тога, најпослије сами прибјегоше најокрутнијим ерествима, да погазе њега и његову науку. Но је ли то могло бити само за доба Исусова. Зар се неби могла и у наше доба наћи таква слијена приврженост обичају. Но па можемо ли се тиме похвалити?

Истина је, да се у нашем добу многи баш с противне погрешке окривљују, да многи с неразумном особитом љубављу све ново обгрљују и теже да с бујном жестином све старо разруше. Не да се тајити, да то новотарство није починило ту и тако незнатне штете и још чини. Али извјесно је да број оних није незнатан, који се упорном тврдоглавошћу држе свега ста-

рога и само с тога, јер је старо, те се немогу ни по коју нијену ријешити да се тога прођу. Ах да још увјек их има, који неразумна мишљења само с тога сматрају неопроврженим истинама, јер су прије сто и више година таковим држана; који најбесмисленије обичаје, најпоқваренија уређења хоће да задрже, што су већ одавно уведена; који све као лаж и заблуду разбацују, о чему ништа не чуше у својој младости; који неће да се случи какво потребно поболшање јер оно не одговара њиховим старим, ма да никако не испитаним преставама. Па какав жалостан утијецај има још увијек та слијена особита љубав према обичају на опште добро и на унапређење добра! Како се много поболшање у цркви и школарству, како се много пробитачно уређење у држави и кућњем господарству с тиме спречава, како се многа предрасуда, како многи народ, коме би ваљало на пут стати, само тиме одржава, јер се обичај противи! Па колико пута навраћа из дана у дан то упорно држање онога, што је стари вијек осветио, многе људе, чак добре људе на мрска осјећања, па човјекмрзно понашање према својим ближњим! Колико се пута учини на жао и уврједе најмудрији људи само с тога, што за ово или оно поболшање своје глас дају! Колико се пута противимо упорно самом поглаварству, кад оно унапређује и потпомаже овај или онај завод. И ма да се несмијемо увијек гласно противити: каквом се тајном мајсторијом, каквим шта више простим сплеткама не ради често пута и против оних, који може бити из најразумнијих разлога себи за задатак истичу, да што ново мјесто старог поставе! Ако је то тако, смијемо ли казати, да се главни узрок, који је пружио Исуса на крет, сада више не налази? Неморамо ли шта више признати, да он жалибоже још увијек на сличан начин на штету добра дјејствује? Нећемо ли зар најприје запитати, прије него изречемо осуду над савременицима Христовим, дали смо слободнији од предрасуде од њих, дали смо непристраснији од њих, да што је добро испитамо а што је најбоље сачувало (задржимо), или да ли се може бити равним начином окривљујемо ради слијене привржености обичају, за чију су вољу Исуса разапели?

Још се увијек иста погрешка налази. И баш | који је проузроковао смрт Исусову. Тај је био :
тога ради ми можемо говорити о другом узроку, | Увријеђено честољубље.

Древна слика св. Бориса и Гљеба.

Приопћио уз менеј Вид. вит. Вулетић-Вукасовић.

То је било некако давно, како би се дан данашњи рекло, бива год. 1893., кад сам оно био у Чикагу као српски народословац, те ми је дне 13. јулија 1893. г. Васо. Т. Чорбић, из Дубровника, даровао древну слику св. Бориса и Гљеба. Он ми је казао, да му је то домаћа успомена, а остали ми Срби рекоше, да је то света домаћа успомена, те да му је остала од рускога епископа, те га је он дворнио у Америци, гђе је био пребјегао незна се за што споменути велики свештеник. Даље не могу да говорим о реченој слици, али то могу, да кажем, да је то света успомена, те се сада налази код мене, па је свако јутро пољубим и нақвасим сузама, а једном ће ми бити прво весеље, да је предам благородној узвишеној породици... Колико може да нам проговори слика славнијех прађедова? Гледам је и трнем, те промишљан и о свому роду, али те среће ја немам!... — Ох, како је проста слика св. Бориса и Гљеба! Није у златну оквиру, но у простој јеловини, а слика је на буковој дасци! Висока је с оквиром 0.16 *ст*, широка 0.14 *ст* а без оквира висока 0.11 *ст*, широка 0.9 *ст*. Још је на оквиру удјевена проста модра врпца за вјешање. Свеситељи су скромно на дасци насликани, те је то рађа манастирска с почетка XVI. вијека. То су праве слике великијех мученика, бива у врху Христов лик, те пише *лѣ-ѣс*, а поврх светитеља (како се гледају) с лијеве: *ѣ. ѣ*: *Борисъ*, а с десне: *ѣ. с*: *Глѣбъ*.

Св. Борис средње је доби, те му је на глави кнежевска шубара, попељена бијелијем јермелином, а око главе светиљски вијенац или котур. На њему је покорничка *раса*, а поврх расе скерлетна јермелином постављена *бурка*, бива то је *костим* обичајни кнеза рускога од XIV.—XV. вијека. Борис је богољубно склопио руке по руском обичају, — Св. Гљеб је млађахан у лицу, *раса* му је зеленкаста, а *бурка*, постављена јермелином, загасите је боје. Боја је у опће плава, руенкаста и зеленкаста. т. ј. у пољу, гдје остојке су на тратини два споменута светитеља. — Друго и не треба, да се описује овај споменак, јер је то јасно по фотографији, а ово је само биљег велике богољубности и прегоријевања благородна заточника.

Свети мученици, благовјерни кнежеви: Борис и Гљеб, по крштењу се зваху: *Роман* и *Давид*. Пострадали су у Кијеву 1015. године, а тамо имају и цркву у спомен њима подигнуту. Мучења су била разна, то какова су разни мученици трпјели од својих гонитеља. То је све, а остало је потанко у изворному менеју, те ми га је добростиво послао из Петрограда чувени хисторичар проф. *Сиржу*, те се толико занима за црковне православне старине, па му овдје особата хвала на доброту.

Остало ће богољубни читатељи црпсти из менеја, а мени је радост, да сам га

донио на премишљање и небеско весеље.
Амин Боже!

У Корчули, на Савин-дан 1897.

Вид Вулетић-Вукасовић.

СКАЗАЊЕ

ѿ оубијених стѣхъ страсотѣрпцевъ Бориса и
Глѣба,

во стѣомъ крѣпѣни наречѣнныхъ Ршмана и Да-
вида и ѿ пренесѣни чѣтнихъ мощѣй ихъ, и ѿ
чудесѣхъ ѿ части.

Памать ихъ совершѣется миѣ маѣ во ѣ дѣнь.

Благѣнь мѣж боѣса гѣа, въ заповѣдехъ
ѣгѣ восхѣтѣтѣ сѣлаѣ. Сильно на землѣ бѣдетѣ
сѣма ѣгѣ: родѣ правыхъ блѣвитѣса (Псал. рѣи,
ст. ѣиѣ.) глаголетѣ великѣи царствѣующѣи ѣрѣокѣ.
Боистиннѣ блѣженнѣи вѣстѣ мѣжъ боѣрѣса
гѣа, стѣи равнѣотлѣкнѣи нашѣ великѣи князь
владѣмѣрѣ, наречѣннѣи во стѣомъ крѣпѣни ва-
сѣлѣи, сѣнѣ свѣтославѣвѣ! Йже не тѣклиѣ самѣ
потѣщѣса ѣгодити бѣсѣ, но и всѣо держѣвѣсѣ своѣо
землю рѣссѣйскѣю, стѣимъ крѣпѣнемъ просвѣ-
тивѣ, ѣкѣ дарѣ чѣстенѣ и оубѣденѣ гѣевѣи
приведѣ: сѣгѣ рѣди и сѣма ѣго на землѣ
сильно сотворѣи гѣѣ, и родѣ ѣгѣ правѣи блѣго-
словѣи. Тѣи великѣи князь, въ старѣсти мастѣтѣтѣ
сѣи и приближаѣющѣса кѣ блѣженнѣомѣ скончѣнѣио
своѣмѣ, кѣ неже имѣлаше ѿ временнѣагѣо зем-
нагѣо на безконѣчноѣ нѣвноѣ цѣтѣво и ѿ много-
тѣрѣднагѣо живѣтѣа на оубѣпоѣенѣе вѣчѣноѣ и бла-
женнѣи живѣтѣтѣ преселѣтѣнѣа, созвѣ двѣнаѣдѣсѣтѣ
сынѣвѣтѣ своѣихъ, йхѣже ѿ миѣгихъ женѣтѣ во
врѣмѣ невѣкрѣа своѣгѣо рѣди, и раздѣлѣи намѣ
княженѣе своѣе землю рѣссѣйскѣю, комѣждѣо по
достоѣнѣио: вышѣслава посаѣи въ великомѣ
новѣградѣ, ѣзвѣслава въ полоцкѣ, свѣтопѣла

въ тѣрѣовѣ, ѣрослава въ ростѣовѣ. Оубѣрѣшѣ же
вышѣславѣ, посаѣи ѣрослава въ великомѣ но-
вѣградѣ, ѣ борѣса въ ростѣовѣ, глѣба въ мѣ-
ромѣ, свѣтослава въ древлѣнѣхъ, всеволода
во владѣмѣрѣ, метѣслава въ тѣмѣторѣкѣни, ста-
нислава въ смоленскѣ, сѣдислава во пѣсковѣ,
врачислава илѣи позвѣзда въ лѣцѣкѣ на волѣни.
ѣгда же вѣстѣ по стѣомъ крѣпѣни ѣакѣ двѣ-
дѣсѣтѣ ѣсемѣ лѣтѣтѣ нача блѣженнѣи владѣмѣрѣ
волѣкти, и въ тѣе врѣмѣа прѣидѣ кѣ немѣ сѣнѣ
ѣгѣ ворѣсѣ, люѣезнѣкѣишѣи ѣмѣ пѣче всѣхъ дѣтѣи
и прѣидѣ вѣкѣтѣ ко князѣю владѣмѣрѣ, ѣакѣ пѣ-
ченѣкѣи йдѣтѣ рѣтѣио на рѣссѣио; и вѣстѣ пѣ-
чѣленѣ владѣмѣрѣ, понѣже не можѣше сѣмѣ
ѣзѣити прѣтивѣсѣ пѣченѣкѣгѣвѣ на вѣанѣ, ѣакѣ
вѣленѣ вѣкѣ. И прѣзвѣвѣтѣ люѣимагѣо сѣна своѣгѣо
ворѣса, наречѣннагѣо во стѣкѣмъ крѣпѣни ршмана,
порѣчи ѣмѣ вѣни своѣа, и послѣ тогѣо за днѣпрѣ
прѣтивѣсѣ пѣченѣкѣгѣвѣ. Онѣ же скѣрѣо шѣдѣ и
пѣченѣкѣгѣвѣ не ѣвѣрѣтѣтѣ, возвратѣса вспѣтѣ и
ста на рѣцѣкѣ ѣлѣкѣ: и сѣ, прѣидѣ кѣ немѣ
вѣкѣтѣ, ѣкѣ ѣтѣцѣ ѣгѣо блѣговѣкрѣннѣи стѣи
великѣи князь владѣмѣрѣ прѣставѣса на берѣ-
стовѣ, и кѣкѣ свѣтопѣкѣ, при тѣомъ кѣвѣи,
тѣцѣше сѣ оубѣити смѣртѣ ѣтѣшѣо: тѣкло во вѣ
ковѣрѣкѣ оубѣртѣвѣ и помѣстѣ прѣкрѣвѣ свѣси-
дѣлѣ, тѣже резе нѣщѣио во градѣ ѣтай, и по-
стаѣи въ цѣркѣе прѣстѣлѣа вѣдѣцы десѣтѣннѣи.
Блѣженнѣи же князь ворѣсѣ тѣо сѣкѣшѣвѣ, нача
плакѣти по ѣтѣцѣ своѣмѣ, глагола: оубѣи мнѣ,
отѣе мѣи, свѣкѣе ѣчѣио моѣо, сѣлѣнѣи и зарѣ лица
моѣгѣо! Оубѣи мнѣ, кѣкѣ зашѣлѣ ѣси, свѣкѣе
мѣи, не вѣвшѣ мнѣ при твоѣмѣ скончѣнѣи,
давѣи сѣмѣ чѣтноѣ твоѣ погрѣкѣтѣ тѣкло!

(Наставѣе се).

Говор у цркѣи томѣнскѣој 21. маѣа 1896.

(Сврѣшетѣ).

По вѣри патриѣарховѣој то је Господѣ јавѣио
средѣствомъ чуда. Туда су прѣносили јѣдногъ мрт-
ваца на погрѣб. Патриѣархъ заповѣди носѣиоцима,

да стану и да умрѣогъ спѣуетѣ на земљу, што
исти и учѣне. Патриѣархъ је био у Христа уби-
ѣѣен, да не оруѣе, са коѣижемъ је Исѣусъ Христѣосъ

скрушио „адъ и смртъ“, и сад раскинути окове смрти, па меће на мртво тијело крестове један за другијем.

Два крета нијесу никаква дјejства показала, а чим је патријарх Макарије положиј трећи крест на мртваца, мртви оживи, те су одмах дознали, да је то животворни крест Христов.

Патријарх Макарије, благочестива царица Јелена, њезина свита и сав скупљени народ поклонили се кресту Христовом, а народ је пјевао: „Господи помилуј!“

Цар Константин сазвао је први васељенски сабор у Nikeју (Витинску варош) 325. год. послије Христа, на коме је било 318 светијех отаца, који су многе уредбе за цркву саставили и који су лажну пауку безбожног Арија проклели.

На овом првом сабору изложен је символ вјере до 8. члана, а на другом васељенском сабору је допуњен, који се и данас у цркви чита и свето поштује.

Благочестива Јелена сазидала је цркве на Гори Јеленској и у Витлејему, а њезин син цар Константин сазидао је цркве: на св. Гробу у Јерусалиму, у Никомидији, у Антиохији и Риму. Обновио је многе старе порушене православне цркве, а и многе је незнабожачке храмове претворио у Христове цркве.

Кад је цар Константин Велики постао император цијеле римске државе, кад је побједио све своје непријатеље и поставио ред у пространом римском царству — онда по примјеру цара Диоклецијана остави Рим и пренесе своју царску пријестоницу на исток у грчки град Византију 330. год., која престоница буде освeћена 28. априла исте године, те по његовом имену Константин, Византија буде прозвана Константанов град и украси га великољепним црквама, а одредио је, да се из државних доходака издржавају цркве и црквени послужитељи.

Хришћанску вјеру објавио је за државну у цијелом римском царству.

Православно свештенство, које је било у врло пониженом стању, узвиси, да сходно живи према чину и достојанству своје, раздаде им земље и разне повластице.

Ово су, драга браћо и сестре, дјела цара Константина и матере му благочастиве Јелене. Он је многе заслуге за хришћански закон стекао. Од времена његова паревања црква Христова знатно се почела ширити и умножавати на све стране свијета. По примјеру овога побожнога цара, многи су његови поданици: великаши, варошани и сељани сљедовали његовом, те су остављали своју незнабожачку вјеру и прелазили јатомице у спасоносну вјеру Хрустову. Пошто је цар Константин вјеру Христову у свему царству државном учинио, цркву свету у одавно жељени ред довео и тијемдао Богу божије, пред своју смрт 337. год. (по Христу) он прими тајну св. крштења, а крсти га еписком никомидијски Евсевије. Цар Константин умр'о је у Никомидији 21. маја 337., а Христова црква признала га је за свога свети-теља и слави га сваке године 21. маја. Св. цар Константин живио је 63 године и 3 јесеца. Више од 1000 година владали су хришћански цареви у Константинопољу.

Из Константинопоља црква Христова као сунце са истока просипала је на све стране свијета благодетне зраке, те су многи и многи незнабожачки народи науком јеванђелском просвијећени из Цариграда.

За нас је корисно то, што је и српски народ божијим промислом упуњен, те је св. Христову вјеру примио из Константинопоља-Цариграда, па за то у црквеној заједници и стојим с Грцима.

У Константинопољу-Цариграду била су три васељенска сабора, и то: други васељенски сабор 381. год., пети васељенски сабор 550. год. и шести 681. г., на које је присуствовало 170 епископа из разних крајева хришћанског свијета. У Цариграду науке школске и божанствене свршила су два св брата Ђирило и Методије. Они су били родом из Солуна (Маџеонија), а служили су као мирски људи при двору грчкога цара Михајила Ш. Год. 860. оба су примими калуђерски чин и као словенски апостоли кршћавали су народе по Моравији и Панонији. Они

¹⁾ Пријестоница хришћанских (византијских) царева освeћена је 28. априла 330., а срушена је од турског цара Мухамеда II, 29. маја 1453., кад оно погину и пошљедни цар Константин XI. Палеолог.

су превели све црквене књиге с грчког на словенски језик.

Сва просвјета и наука, која је у Цариграду процвјетала, спада у дјело данашњим светитељима св. цару Константину и блаженој царици Јелени.

Како су Хришћани трпили велика зла и неприлике 300 година од незнабожачких народа и њихових царева, тако исто не бијасмо ни ми Срби ни у чему слободнији за 500 година.

Цар Константин ослободио је Хришћане од незнабожачких народа и њихових царева, а Њег. Величанство цар и краљ аустро-угарске монархије Фрањо Јосиф I. избавио је српски народ у Босни и Херцеговини 1878. год. од нехришћанске руке, па како је хришћански народ био благодаран своме цару Константину, могу рећи, да је и српско-православни народ у нашој домовини вјеран своме ослободиоцу Фрањи Јосифу I.

С тога благочестиви Хришћани и пошто вани српско-православни народе, ви, који сте свештено стадо Христово, настојте и трудите се, да у ваша срца буду смјештене ријечи св. јеванђеља: будите школа смјерне мудрости, будите кућа благочестивости, коју треба поштовати, која треба да буде Бога достојна. Поштујте своју свету православну цркву, јер смо ми сви њезина духовна дјеца.

Јаој дјетету без мајке, тешко би било и нама без цркве наше. Црква нам је и отац и мајка. Кад год вас зовне, поћимо јој, јер је мајци чедо мило, када је и у искриљевој, али само у чистој, одјећи. Кад чујете глас звона, сјетите се, да сте православни Хришћани, сјетите се, да сте дјеца цркве православне, те поћите одмах мајци својој цркви Божијој, да вас то учи и научи, да вас утјеша и охрабри, да се са вама, а за вас, Богу помоли.

Поштујте своје свештенике, те да буду у дужности својој оданији, јер, браћо, у нашој домовини има свештеника доста, који су свјесни своје дужности, те могу у потпуном смислу да одговоре потребама, које се у данашњем добу од њих изнекују.

Зар се може мислити, да нама свештеницима не лежи на срцу наш српско-православни

народ. Много има отровних извора, које би требало далеко обићи, да се не трује наш народ пићем лукавства, освете, себичности, завидљивости блудочинства и свега онога, што служе на омадоважењенаше свете вјере, цркве и човјечанства.

На жалост наш православни тежачки народ сврати се на та отровне изворе, те се душевно напије тога отровног пића, па отрује своје човјечанство, своју вјеру, своју цркву, свој подмладак и свога законошу.

Клоните се, православна браћо, лажних учитеља и подсмјевача. Немојте се свагдје и на сваком мјесту исповиједати, (! ур.) јер је лукаво срце отровније од змијског једа.

Зна се и то, да многи наши тежаци и њихове жене, иду по које-каквим врачарама и гатара, да им гатају и да их записе напишу, те с том накарадом ките свој врат — грло.

Чули сте, како гатања и врачања при битки нијесу помогла Максимињу и Ликивију, него је православна Божија помоћ помогла св. цару Константину, те је са својом војском поразно своје и Христове непријатеље.

Да ма ништа гатари и врачари могу коме што помоћи, они би код сваке државе уживали част и велико задовољство. Али шта видимо из тога њиховог посла? Видимо их како они то своје неваљало и гнусно дјело чине кријући и шапћући.

Сваки онај човјек и жена, који у такве куће иду и од њих траже помоћи, изрод је и издајник своје св. вјере, а такођер раван им је и онај човјек и жена, који дигну мотиву, косу, срп, виле и грабље, па иду мусломанима, те им раде у дан, кад је светитељ и празник. Они с тијем начином доказују пред иновјерцем, да су нељуди, нико и ништа, и да до свог закона ништа не држе, а он им се с тијем подмијава.

Кад кога снађе породична болест, одмах поћите своме свештенику, те он као научнији од вас, ако вам не могне помоћи, упутиће вас лијечнику, да брже-боље похиташ и помоћи од њега потражиш, Проћите се офинских записа и осталог врачања и гатања. Вријеме је, да себи оћемо.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Тако, браћо мила, па нека вам је проста
љубав моја, којом вас љубим, којом се бринем
за вас, којом вам казах и данашње слово, по
дужности, која се од мене као од српско-право-

славног свештеника изискује на данашњи све-
чани дан. Амин.

У селу Томини, 21. маја 1896.

Цвјетко И. Шпирић,
парох.

† Ђорђе Николајевић,

митрополит сарајевски, приликом годишњице 9. фебруара о. г.

Умукла је звона тужна звека,
Па ни суза више се не буди;
Престала је жалостива јека
Из србинских поноситих груди.

Већ те нема, земља те покрива —
Ал' у вјенац сплетена су дјела,
Па пред троном вишњег Бога жива
Сијају ти, са светог чела.

Нешто бруји широм српског свјета
То ј' благослов свете душе твоје,

Сарајево, 1897. на дан годишњице.

Што од груди до груди облјета,
Па челичн срца дјече своје.

Кад год сине прамљетно доба,
Па кад цвјеће шарено заруди:
Доћи ћемо до твог светог гроба
С гроба цвјећем окитити груди.

Ти ћеш дјечи тад благослов дати
Са висине, на сјајном видику,
Али ћемо вазда спомињати
Добротвора, цјелог Српства диду!

Јован Ђ. Зорић.

Успеније пресвете Богородице

Света Гора бјеше пуна
Незнабошких све идола,
Аполнов храм највећи
Бјеше слава вражјег кола.

*

Света Дјева знадијаше:
То ће она земља бити
Што Јој анђео навјестио
Да ће најпр'је просвјетити.

*

Па кад стиже света Дјева,
Сви се врази препадоше,
Па без воље из идола
Свем' народу прозборише:

*

„О, народе изварани
Од лажнога Аполона!
На Климента пристаниште
Стиже света Дјева Она.

*

Похитајте те примите
Најсветију и часнију,
Мајку Христа правога Бога
Заштитницу вјерних свију.“

*

Народ сљеже са свих страна...
Богољепну видје жену,
Па науку кад чу Њену
Покрети се у том трену.

*

Сви ђаволи и идоли
Из тог мјеста несташе,
Срушише се лажни храми,
А прави се подигоше.

*

Тада рече света Дјева
Ово мјесто биће моје,
Што Ми Син Мој и Бог даде
Рад' милости воље Своје;

*

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Нек благодат Божја свагда
Покрива ми мјесто ово,
И све оне што у њ' живе
Испуњајућ' Божје слово! . . .

*

Све потребе за живљење
С мало труда добијаће,
А небесни живот свима
Син Мој и Бог вјечни да ће

*

И с њима ће свагда бити
Милост Бога Спаса Христа,
А код Бога заступница
Ја ћу за њих бити пета.

*

У лађу се тада врну;
Лети лађа на једрима,
Лети живо, Боже живо;
Као соко на крилима!

*

И у Кипар срећно стиже
С Богословом и другима,
Побожнијем и светијем
Избранијем свим људима.

*

Тад омофор; наруквице,
Своје ручно што изради,
Лазару је даривала
Успомене свете ради.

*

Неко вр'еме света Дјева
И на Кипру је боравила
Па Лазара и сав народ
Уз благослов оставила.

*

У град свети Јерусалим
Поврати се с пратњом својом,
Па преживље с Богословом
Под његовим светим кровом.

*

Сион јесте јужна страна;
Јерусалим пун красоте;
У њ' цар Давид сто' утврди
Јевусеју кад га оте. . . .

*

Под Сионом знатне баште:
Зеведеја и Гетсиман;

Туј' кедрски поток, ће Бог
Џеђу гаси онај земан. . . .

*

Ту долина Јосафата
Израиљским с гробовима,
Ту пећина, ће гроб лежи
С Богооц'ма праведнима.

*

На мјеста је ова света
Богомајка долазила,
И ка' што је на Голготи. . . .
Богу се је ту молила:

*

Да је к небу прими горе,
Да са Сином свагда буде;
„О молим Те, молим, Боже,
Нека тако скоро буде!“

*

Кад се једном Тако моли
Ађханђ'о се Гаврил јави,
Радосно му лице сјаше;
Божју вољу њој објави:

*

„Син Твој и Бог, кроз три дана
Испуниће вољу Твоју:
Узв'јеће Те на небеса
У обитељ свету Своју.

*

Он Те чека с анђелима
И с душама праведнима.
С Њим ћеш живјет' и цароват'
У свијема вјековима.

*

А да власти смртна трулеж
Над Тобоме неће пмат',
Но даћеш се као од сна
Ти из гроба лако устат'.

*

Па отићи у бесмртност
И у славу Христа Бога,
Предајем Ти у знак тога
Грану листа смоковогога.

*

Гранчица је ово рајска,
Са зрацима сјаји неба,
Пред сандуком нек се носи
У дан онај Твог погреб!“

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Иконокласта.

„Дивно те је насликала рука,
Лјепа слико, чуднога си баја:
Блага лица, светитељског струка,
Светитељског из очију сјаја!“

„Божанственост са чела ти сије,
Миље ти је у грудима скрито —
Само, само, што у теби није
Ништа свето, ништа истинито!“

Сарајево.

„Немаш силе, за то света нјеси!
И кад рука разлупате моја:
Нестануће свега што те реси,
Само парчад останути твоја!“

И већ рука подиже се чину,
Да икону слупа у комаде —
Гром загрми, хитра муња сину:
Мртво т'јело црној земљи паде!

Јован Ђ. Зорић.

Сузе.

О Душане царе ерпеси,
Твој те народ славом ките,
Од злата ти вјенце плете
Ал под туђа крила лете!
Манастири роне сузе
Ах! добро с' њихно узе!
То су царе дари твоји
Ал уц'јело сад нестоји!
Што пре није сад се иште
С тим мисле да их униште!
А да видиш славни царе:
Манастир је већ без царе,
Дај положи овђе царе
Па и свете продо даре!

Добрићско. 1897.

Манастир је претка твога
И сад ћ' остат без свег свога.
Калуђере преко гледе
Само царе себе штеде!
То су дани царства твога
Кад калуђер живјет мога,
Сад се царе тог неиште
Већ с' иде да с' униште!
А манастир и сад стоји
Те прошлости своје броји;
Ал се сада томе смета
А он броји седам сто љета!
Од како је овђе створен
Може брзо бит затворен!

Црноризац.

Проповјед о блудноме сину.

(У недјељу XXXIV.)

Превео с њемачког **Милан Псповић**, богослов.

(Свршетак.)

II.

Јесу ли одлуке скрушеног грјешника такове природе; оснивају ли се на увиђавности, на размишљању и на чврстом освједочењу; пекрено прихваћају ли се и озбиљно: то ће се оне доиста остварити. Блудни син није напустио своју добру намјеру, него ју је без одлагања извео. Он је запета устао; како свето евангелије каже, дошао своме оцу и рекао му: оче! сагрјеших и небу и пред тобом, показао сам се

недостојан твоје очинске љубави, нијесам достојан назвати се син твој. Он се дакле покорио своме оцу; признао своје учињено непромишљено дјело и није хтио ни на који начин, да се извини или да умањи своје погрешке више него што су. Он је сувише допуштао да буде лишен свих преимућстава, које је уживао једном у кући очиној; показао је пекрено кајање за своје претупке и молио оца за милост и опроштење, подвргао се наново реду и господарству свога

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

оца; учинио се наново обвезан на послушност његових заповједи и попримио натраг своју дужност. И управ на овај начин бива права покора у обраћању, коју Бог тражи од човјека. Он мора признати мноштво, величину, гнушање својих гријехова и мјесто помишљања на оправдање, узети у обзир све околности, које отешчавају његов гријех; мора пасти ничице пред највишег, судију, клањати се његовој правници и признати да он није ништа друго заслужио, него немилост и гњев, смрт и проклетство; мора признати своја злочинства пред Господом и предати се сраму и забуни, које ће изазвати у њему поглед Господњи; мора га тронути у срце, што је он тако добростиво, часно и љубазно биће, он велим уврједио свога створитеља, свога оца и доброчинитеља, што је преступио тако праведне, тако истините и мудре законе, што је радио против свог високог одређења, јако осрамотио и пореметио своју природу и удаљио се од сврхе, на коју га је Бог створио. Ова посматрања морају га испунити са непритворним и болним кајањем за своје гријехе; морају га натјерати, да прибјегне милоерђу божијем у Исусу Христу; улили му право гнушање зла, и смртну мржњу против њега; појачати га у намјери, да не буде више роб гријеху, него да праведно живи; и да изведе ову намјеру, мора устрајно радити око тога. Он се мора запста оканути зла и настојати да се усаврши у добру; мора наредити своје живљење по другим начелима и законима и, као што свето писмо вели, препородити се душом и срцем. Ни на што друго немора смјерати, него да побије неуредне пожуде и страсти, које су прије њиме владале, да испуни дужности прије занемарене и да се упражњава у свима врлинама, ма да се оне јако противе његовој шкодљивој наклоности и његовим земаљским благима. Ово је, драга браћо моја, најбитнији начин обраћања, без којег би узалудна била сва претходна мишљења и начини покорѣ. Неправедник мора недопуштеним начином себи присвојена добра повратити њиховим законитим посједиоцима; блудник, прељубочинац, мора раскинути везу којом га веже наслада, заглушити своје тијело, и очистити се од свих мрља тијела и духа; тврдица мора промијенити своје земаљско мишљење; мора гледати блага ове земље равнодушно

и управљати своје мисли, своје жеље и потребе на невидљиво; охолост мора пасти, оевестилац праштати, свјетски човјек на небо помишљати. Тако мора сваки напустити криве путѣ, којим је досад ходио, одрећи се порока и гријеха, којим је досада роб био, одклонити сва дражења и прилике, које нас на то побуђују и тежити за светим у страху божијем. Ево, шта је тражио Бог од својег народа преко пророка. Умијте се, очистите се; уклоните злоћу дјела својих испред очију мојих, престаните зло чинити, учите се добро чинити, тражите правду, исправљајте потлаченога, дајте правницу сироти, браните удовицу. Тада дођите вели Господ, па ћемо се судити: ако гријеси ваши буду као скерлет, постаће бијели као снјег; ако буду као црвац, постаће као вуна (Исаије. 1, 16—18). Да, драга браћо моја, ако је наше покајање такове природе, ако доноси такове плодове побољшања и правилности; тада се смијемо отуда надати великим добитцима.

Ш.

Добровољан повратак изгубљеног сина имао је, како свето писмо вели, најжуђеније посљедице. Он се није преварио у својој нади. Напротив, добри дочек његова оца превазилази сва његова очекивања. Тек што је угледао овај њежњи отац својега сина, разжалило му се. Он га предуерета, пада му око врата и љуби га; заборавља све његове преступе и погрјешке; повраћа му изгубљено право дјетинства; указује му најјасније доказе своје очинске наклоности; и испуњује његово срце најживљим побудама радости и весеља.

Као што отац жали синове, тако Господ жали оне, који га се боје (Псалом 103, 13) Господ је близу онијех срца, који су скрушена, и помаже онима, која су смјерна духа (Псалом 34, 19). На висини и у светињи станујем и с онијем, ко је скрушена срца и смјерна духа, оживљавајући дух смјернијех и оживљавајући срце скрушенијех (Исаија 57, 15, 66, 2). Он је милостив и поштедљив. Тако био ја жив, говори Господ, није ми мило, да умре безбожник, него да се врати безбожник са свога пута и буде жив (Језекије 33, 11). Није ли ми Јефрем мио син? није ли дијете предраго? Од кад говорим против њега, једнако га се опомињем; за то је срце моје устремало њега ради, доиста ћу се смидоват на њ' говори Господ (Јеремија 31, 20).

Чим се грјешник приближава Богу с правом скрушености, чим наступи своје худе путе и обрати му се са свега срца, то му наскоро и Бог указује овоју милост, Он му опрашта његове гријехе, отпушта му казну, коју је тиме заслужио, прима га у своје окриље и у своју заједницу, и дијели с њиме као са својим дјететом свако уживање до најмање корице хљеба. И како разлучити, како велики нијесу добитци и блаженства, које је ова срећна промјена прибавила скрушеном? Његова је погрешка избрисана, његови су гријеси окајани, његова су злочинства потонула у пучину мореку и неће му више никада ни на крај памети бити. Његова је савјест мирна. Постао је Ђожије миљенче. Приступ небеском пријестолу стоји му отворен и код њега може утјехе и помоћи наћи, кад год му утреба. Ангели се веселе његовом покајању; њима је мило, што је дошао нови друг у њихова блаженства; те су спремни, служитељи му на заповијест божију и сачувати га на путу врлине. Небеса су му широм отворена. Гроб и пакао изгубише за њега своје ужасе. Будућности се више не плаши. Она му неувеле вјенце части у руци помрљивог показује судца; обећаје му блаженство, које никакво око није зазрело, нити ухо чуло а ни у срце човјечије није допрло; обећаје му радост, изобиље и уживање правде божије у вјечности. Међутим, док буду испуњена ова величанствена очекивања, обраћеник мирно живи, јер невино живи. Мир и задовољство прате га, јер му је Бог пријатељ и заштитник и зна за чистоту свога срца. Његова жртвена пропаст сваки се даном слаби и свака пobjеда коју он одржи над њоме, даје му нова повода, да велича милост свога избавитеља и да осјети вриједност своје повраћене слободе. Његове снаге јачају све више добру и вежбање истога с дана на дан постаје све лакше и угодније. Он полази с једног степена савршености другом; његов напредак у докродјетељи бива све већи и већи;

и са добродјетељи расте упоредо и његово задовољство и његово надање. Срећно стање! Непроцјењива добит! Ко не би све силе заложиио, да постане њезиним учесником. Ко би тили часак почасио, да удари путем покорe и обраћања, који једино води царству овог блаженства. Камо среће лијепе, да се и ми можемо искрено и побожно на то одлучити, драга браћо моја. Да ми можемо сви ту одлуку извести и одсеље са сталном вјерношћу ходити путем добродјетељи и побожности! Како би тада био благословен овај дан за нас? Како би мирно, како задовољно текао наш остали живот? Како би смјели утјешно очекивати величанствене награде, које су направљене праведнику на небу?

Да Боже, све, све нас зове да слушамо твој глас, који нас тако љубазно позива на покајање и поправљање. Још ми чујемо тај глас; и можда је то посљедњи пут, де га слушамо. Тешко нама, ако се и даље скањујемо, да га слушамо. Само је у теби, само у вршењу и послушности твојих заповједи свјетлост и живот, радост и блаженство; а од тебе је далеко наш једини дио, тама и ропство, невоља и смрт. Боже, у какву нас је опасност стровалио гријех! Ми се журимо, да од њега избјегнемо и да код тебе нађемо милости и помоћи, који нам једини помоћи можеш. Гле, ми притјечемо опет теби, недостојни назвати се твојим синовима, али чврето смо одлучени, да се удостојимо тог величанственог имена бољим понашањем. Ми смо, о Господе, у твојој власти, јер си наш створитељ и наш спаситељ. Ми ћемо се предати у твоје руке као што јесмо сасвим твоји; тебе хоћемо слушати и путем твојих заповједи одити; у теби ћемо наћи наше подпуно блаженство. Ах ти помози једини нашој слабости; сачувај нас да не упаднемо у гријех; учврети нас у добру и подари нам, да твојом заштитом одбијемо све стрјеле нечастивог и до краја проживимо себи на спас, а теби на славу Амин.

Д о п и с.

Господине уреднице!

Ја надах се па и очекивах, еда ће когођ и ма шта проговорити у нашем духовном часопису

Босан.-Херц. Источнику о освећењу црквеног звана у селу Суваји, парохије Петровачке, али моје очекивање би узалудно, и нада оста без

успјеха. Оно истина, при купљењу добровољних прилога обећано бијаше, да ће имена приложника у јавности изићи и то баш изрично у Источнику, због чега ми није могуће избојети па и ако сам то хтио, него да коју ма и летимично о споменутом, па и ако од тада прође већ неких 8. мјесеци, проговорим, које ако нађете за сходно изволите у наш омиљени Источник уврстити.

Но пошто је од споменутог освећења звао, као што рекох, већ више времена прошло — пак сам од свег тога доста и заборавио, то нека ми се опрости, ако баш све тачно истакнуо неби, у толико прије што ми до тога и небијаше, дочим нешто послови и дужности са којима сам оптерећен прекраћиваше ми — служба је најпрва, а од осталогашто на што се доспије — а нешто и још највише слабо здравље, без кога се човјеку баш ништа и немили и све му управ иде преко воље, а и пословица вели: „весело срце кућељу преде.“ Но шта би? кад је обећано пак није фајде, мора се, ма и касно, извршити.

Даклен да пријеђем на саму ствар:

Парохије петровачке саставни су дјелови: Варошица Петровац и Села: Рашиновац, Колунић и Суваја.

У Петровцу постоји парохијална од тврдог материјала по окупацији подигнута црква, која је од Његово (високопреосвештенства г. Ђорђе Николајевића на 20. Јула 1891. у славу св. Ап. Петра и Павла освећења (види бос.-херц. Источник од 1891. ст. 389.)

У Колунићу је такође црква од тврдог материјала још у стара времена подигнута и у славу св. хр. Преображења посвећена.

Ово бијаше пре пр. устанка једина црква у овом котару — односно протопрезв. па и она је више пута паљена тако, да ју је усопши протопрезв. Василије Новаковић са парохијанима му два пута покривао. Иста је била парохијална црква парохије Колунићке, под коју је и Петровац попадао; али пошто јеукинута, организацијом парохија колунићка, то је и ова стародревна црква постала филијалом парохијалне у Петровцу постојеће цркве.

Село Суваја пошто је властништво двају бегова, то је она подијељена била и на два свештеника, јер негда бази односно спахије имађаху

подпуну власт у свему¹⁾ те и у подјели парохија и постављењу свештеника, па тако и ово село од којег је прва половина т. ј. муратбегова, била сама за себе парохија са саставним дјеловима: Пола Суваје, Бусије, Цимеша, бјелајски Ваганац и Мале Стјенани. Ову парохију до пр. устанка служио је парох госп. Јован Пећанац садашњи прото Варцар вакуфски.

Другу половицу Суваје са пола Брестовца и пола Вођенице служио је сад већ усопши свештеник г. Марко Милановић.

Пошто свештеник госп. Пећанац по окупацији оде у Варцарвакуф, то први део Суваје подпадне под петровачку парохију, коју је служио усопши свештеник Глигорије Новаковић а Бусије Цимеша, Ваганац-бјелај, и Мале Стјењани под парохију Вођеницу, пароха Дмитра Ђуркуса.

Суваје друга половина са смрти свештеника Милановића такође подпадне под парохију Петровац а пола Вођенице и Брестоваца под парох. Вођеницу.

Но са организацијом парохија протопрезв. Петровачког негдашњи саставни дјелови сувајске парохије и послје Вођенице, т. ј. Бусије и Стјењани мале причисљени су парохији Пркосима; Цимеша, Бјел. Ваганац и Брестовац Вођеници, а Суваја тек парохији Петровцу.

У Суваји послје окупације т. ј. док ју је служио усопши свештеник Глигорије Новаковић, подигнута је у сред села на врло лијепом храстовим гајем обрадом земљишту, које се још од старина зове црквени Гај, па и ако се непапти да је ту црква била — једна кућа од слабог материјала у којој се је до сад па и сада свршава на освећеном антимињеу св. служба Божија у неке одређене дане преко године.

Кад је млади свештеник Вукасов Милановић дошао у Сувају са намјером, да се поново устроји парохија Сувајска, онда се сељани споменутога села скупе међу-собно добро-вољне прилоге те у 1892. год. наруче преко госп. Пере Крече трговца из Петровца једно звоно, на којем је с једне стране

¹⁾ Безима морало се је плаћати да даду кључ, да се црква отвори. Ово ми је више пута приповедао покојни ми отац т. ј. да је и он сваке Летурђије претходно морао ићи Бегу и молити га да му дозволи цркву отворити; а већ по себи се разумије да му је са њим шакама морао ићи, дочим у противном нити би му смио отићи, а још мање цркву отворити.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

икона св. Богородице са Христом, а с друге крет са четири слова: с. Патпис је пак на истом: „Срп. прав. храм св. Богородице у Суваји срби босанци 1892.“

Високопречасна српско-правосл. АЕМ. конзисторија у Сарајеву на замолницу свештеника г. Милановића дала је дозволу под 5. новембра 1892. бр. 2065. на дотични протопрезвитерски Уред, да надзоратељ може са благословом Архиепископске јерејске звоне осветити.

Но пошто бијаше неспоразум измеђ сељана сувајских, свештеника Милановића и надзиратеља Новаковића у погледу успостављења парохије Сувајске, то и звон оста неосвећено све до 1. октобра 1895. па и ако је више споменути велецјењени допис конзисторијални, како сељанима, тако и свештенику Милановићу од протопрезв Уреда петровачког под 15. новембра 1892. број 256. саопштен био.

Послије договора са сељанима, српско-православни протопрезвитерски Уред Петровачки својим дописом под 14. септембра бр. 256. ех. 1895. позове званично све подручне парохијалне уреде да народу објаве, да ће освећење звона у селу Суваји бити на покров св. Богородице т. ј. 1. октобра 1895. којој свечаности, да помоћности и учествују.

Ради приређивања и приправе за дочек гостију, би изабран тако звани приређивачки одбор под пресједништвом пароха и то шљедећи: Никола Шипка, Павле Грбић, Мићо Гутеша, Симо Ђумић, Аћим Пећанац, Стеван Керкеч, Ђуро Грбић, Никола Милановић и Никола и Лука Марјановићи.

Овом приликом пријавише се прва двојица т. ј. Никола Шипка и Павле Грбић да ће при освећењу кумови бити.

Одређенога дана бијаше јако угодно и лијепо вријеме, какво заиста ријетко буде у ово доба године.

Народ из околних села са све четири стране поврви у приличном броју да учествује при овој ријеткој свечаности црквеној.

Св. литургију одслужио је надзиратељ уз припомоћ свештеника Никодима Новаковића (због малог простора није могло више свештеника служити) а одговарали су је свештеници: Дмитар Ђуркус из Вођенице и Ђорђе Зорић из Пркоса

По св. литургији и то на пољу, било је само освећење звона: при ком чину одговарао је учитељ Петровачки госп. Адам Пајић са споменутим свештеницима.

На освећењу надзиратељ је држао говор, у којем је истакао значај звона, кад и у које вријеме и на што који глас звона нас побуђује, потјећа и позива, и т. д. у истом говорио је о манама народним по најглавнијим; због који се пропада, као и о неким поквареним обичајима, који на штету народа служе и које због тога треба или поправити и проводити их, као што су их наши стари проводили или их укинути. Добре пак обичаје српске, који су наши претци сачували и који се односе на корист и бољитак народа српскога, да чувати треба и што више укорјењавати их особито код нашег подмладка јер „на млађима свијет остаје“.

Присутни су пажљиво и одушевљено говор пратили и слушали па и гутали, као духовну храну неопходно нужду.

По свршеном св. чину бијаше постављен сто за госте, више којег је покривено брло, тако, да би и у случају непогодног времена сједити се могло. За истим сједило је око 150. особа, а сви сељани радније и настојаше, да миле госте своје што боље и љепше почасте и угосте, у чем су заиста и успјели.

При обједу покренуте су здравице, од којићу да напоменем неке и то: Прва подићнута је од надзиратеља Новаковића за добро здравље и дуг живот Његовог Величанства цара и краља Франђу Јосифа I., у истој препоручивши народу лојалност и вјерност Његовом Величанству а и послушност његовим властима. Здравница је завршена са трократним живио! а пропраћена са химном уз пуцњаву прангија.

Другу подигао је овдашњи котарекч предстојник поглавити г. М. Мотасовић за добро здравље опште-љубљеног АЕ. и Митрополита Дабро-босанског г. Ђ. Николајевића. И ова пропраћена је са пјевањем Тондеспотин уз пуцњаву тона.

Трећу истакнуо је млади свештеник Никодим Новаковић у здравље високе земаљске владе и њених органа, на коју је отијевато: многаж љета.

Прилога је пало врло лијепо на спрам малог мјеста и то 193 фор. 1. новч. а приложници су како шљеде:

Кумови: Никола Шипка 45. фор. и Павле Грбић 30. фор. оба из Суваје земљодјелци, онда, по 5 фор.: Раде Милановић трговац из Петровца. По 3 фор.: погл. г. Матасовић предстојник и К. Новаковић парох и надзиратељ. По 2 фор.; г. Др. Бела Веселовски, љечник, Никодим Наваковић парох из Буковаче, Ђуро Ракић поручник из Колунића, Вид Јосиповић из Рашковца, Михајло Репија из Колунића, Перо Јеличић из Вођенице, Тома Бркљач из Скакавца, Исаило Грубишић и Аћим Пећанац из Суваје. По 1 фор. 50 новч.: г. Томшић котарекп стражместар. По 1 фор.: г. Дмитар Ђуркуз парох Вођенички, Глишо Мирковић, Јевто Новаковић, Ђураћ Мирковић и Миле Ракић из Колунића, Јово Кнежевић, Васо Керкез, Раде Кнежевић, Јован Обрадовић и Марко Ђуркуз из Вођенице, Јован Сурла из Врточа, Перо Ђаковић из Суваје, Спасенија Шкундрић, Никола Ступар, Јово Мирковић, Никола Радаковић, Којо Латиновић, Стеван Бранковић, Дмитар Керкеч, Илија Лукић, Илија Илић, Васо Радошевић, Никола Радошевић, Јово и Тодор Грубишићи, Тодор Грбић, Симо Шипка, Јово Пећанац и Симо Ђумић. По 80 нов: Стојан Ступар и Павле Чорак. По 70 нов: Паво Грбић. По 60 нов: Јово Мишчевић, Којо Грбић и Васо Медић. По 50 нов: г. Ђорђо Зорић парох из Пркоса, Миле Латиновић, Михајло Ракић, Перо Ступар, Глишо Медић, Раде и Милан Керкези, Јово Јокић, Ђуро Давидовић, Миле Кнежевић, Милета Ђургић, Јошо Ђук, Васо Ђулићковић. Тане Дукић, Симо Кесић, Сава Калаба, Стојан Ступар, Стеван Керкеч, Петар Ступар, Дане Тубин, Лазо Петковић, Лука Кнежевић, Тривун Аџић, Марко Драгичевић, Јово Тешић, Обрад Керкез, Сава Керкез, Лука Ступар, Ристо Штрбац, Вучен Ђургуе, Јово Керкез, Вујо Мирковић, Милош Ковачевић, Раде Станковић, Стеван Шобат, Сава Грубор, Стојан Грбић. Стеван Керкез, Марко Лисица, Илија Галовић, Тривун Нпкић, Никола Нузигаћа, Илија и Никола Ђулићковићи, Томо Ђуртинић, Јован Ђукић, Симо Ракић, Саван Јокић, Јован Мрђа, Блаже Печанац, Петар Цвјетковић, Глишо Мандић, Дане Совиљ, Петар Н. Јован Ђулићк, Јово Блануша, Пане Керкеч, Јово Ракић, Миле Шипка, Давид Марјановић, Ђуко Шипка, Вучен Сантрач, Миле Керкеч, Ђукан Грбић, Срђен Ђаковић, Вучен Керкеч, Лука и Јошо Марјановићи, Ђуран Ђаковић, Миле Мандић.

Петар Марјановић, Никола Ђаковић, Симо Басара Ђуро и Тодор Шипке, Стеван Керкеч, Петар и Томо Грбићи, Петар и Вучен Шипке, Сава и Стеван Ђумићи, Раде Ступар, Стојан Бранковић, Јово и Лука Керкези, Мирко Радошевић, и Вид Кнежевић. По 40 нов: Стојан Бановић, Дане Петковић, Глишо Радић, Алекса, Дмитар и Срђен Грбићи. По 30 нов: Стеван Тубин, Тодор и Марко Кнежевићи, Стеван Ђулићк, Василије Репија, Гавро Летковић, Саван Ступар, Милан Дукић, Стеван Ступар, Гајо и Стојан Грбићи, Марко Сантрач, Ђукан Керкеч, Сава Марјановић и Миле Ђумић. По 20 нов: Павле Узелац, Аћим Ковачевић, Ђуро Типљарац, Јохан Кати, Никола Блануша, Вид Пећанац, Вид Грбић, Вучен и Перо Грбићи, Никола Марјановић, Јеросим Ђургуе и Тодор Керкез. По 17 нов: Стеван Грбић. По 16 нов: Симо Грбић. По 10 нов: Стеванија и Софија Драгичевић, Марија Миљш и Никола Грбић. Онијех, који су приложили испод 10 нов: имена нису убиљежена, те по тому ни овђе изнијети се не могу.

Овом приликом изјавити ми је уљудну захвалност поглавитом г. Матасовићу овдашњем котарекком предстојнику, који непожали труда, него са милостивом супругом и синчићем му Јосипом дође да учествује и увелича ово ријетко весеље црквено. Такође и овдашњи љечник г. Др. Веселовски непожали труда него дође на ову српску славу, коме нека је овим изречена хвала.

Добро-вољне прилоге овај даца побиро је вриједни учитељ г. Адам Пејић, којем нека је на његовом труду овим изречена срдачна хвала као и свима осталима, који учествоваше при овому српском весељу те и по могућности добровољне прилоге своје неускратише, за које нека их све-могући по својој великој милости награди.

Велепосједник Мухамед бг Куленовић — Буковача дао је бесплатно потребити прах (барут) за пуцање при овој свечаности за које му овим изјављујем хвалу.

По обједу настало је право народно весеље, како то само Србин зна и умије и којем до мркле ноћи неби краја.

Од присутних кому бијаше даље а при тому не имаде вољу да закасни, тај разумије се, да

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

мораде, и раније поћи, но ипак неко прије а неко последије, разиђо смо се сви, однесавши сваки са собом

У Петровцу, маја 1896.

лијепу успомену на овај српски састанак и свечаност црквену.

Н.

Из службеника.

Поучно извјешће,

како треба, да свештеник и дјакон свршавају службу у св. цркви и приуготовљавају се на вршење св. тајана, особито божанствене литургије, а како се догађа потешкоћа и двојба при наглом случају; у кратко је овдје изложено, како ће се у томе владати.

У благодатном закону Спаситеља нашега Господа Бога Исуса Христа, св. црква садржава седам тајана, бива: крштење, миропомазање, јевхаристију или причешће, покајање, свештенство, брак и јелеосвећење. Све се свршавају у св. храму, посвећеном од јепископа на оиредијено свасење свих људи. Неке пак тајне од тих могу се у нужди свршавати и на другим мјестима по кућама.

Тајна свештенства и јевхаристија, бива, принашање бескрвне жртве тијела и крви Господа нашега Исуса Христа, нигдје се не врше него само у посвећеном храму, а и не пристоји се, јер је велики гријех. За то нас слиједиће упућује, шта за вршење истих треба:

Храм свети, бива црква, гдје се вјерни сабирају, да приносе хвалу и благодарене Богу, Творцу свега, једном у Тројници; и на молитву, просвјене и очишћење од гријехола. Тај храм треба да буде посвећен од самога јепископа или у њега послан посвећени антиминос, примивши тај храм посвећење по реду.

Свештеник. Овај треба да буде изабрани човјек, частан¹⁾, вјешт читању и познавању св. писма и правилни рукоположен од јепископа.

Свештене одјеће. Ове треба, да има свештеник по одређеној и Богом преданој уста-

нови: стихар²⁾, јепитрахиљ³⁾, наруквице⁴⁾, пџс⁵⁾ и фелон⁶⁾. — Дјакон пак: Спихар, наруквице и орар⁷⁾, који носи положен на лијепо раме. Без тога не пристоји се свештенику и дјакону ништо служити божанствену литургију. Ако ли се свештеник усуди свршити тајну без тога, сам пак смртно гријешити и ради тога биће свргнут са своје части.

Остале пак свете тајне, молитве и пјевање у цркви о облачењу свештених одежа, све то мора бити по установи онако, како се види у којем чину.

Али за ту свету тајну, у којој се свршава тијело и крв Господа нашега Исуса Христа, прве веома потребне ствари јесу ове: Рукоположени свештеник од јепископа. Као такав, треба да има тврду вољу и намјеру за извршење тајне тијела и крви Господње, да се оно законитим дјеловањем потпуно претвори у битно тијело и крв Исуса Христа.

Ствар прилична за ту тајну јест: пет просфора⁸⁾ кваснијех од чистога брашна пшеничнога

²⁾ Стихар (од грчке ријечи *σπιχάριον*) значи доња хаљина код Римљана tunica, а означава непорочност и чи стоју срца свештеникова, јер је виши дијелом свијетле боје.

³⁾ Јепитрахиљ (грчки *ἐπιτραχιλίον*) означава одежду, која се о врату носи и с приједа спушта. У првеном смислу означава вишу савршенију благодат, која је дата свештенику.

⁴⁾ Наруквице се убрајају међу свештеничке одежде јер служе да служитељ њима стегне крајеве доње одежде а означавају ужета, којима су биле веване руке Спаситеље, кад су га водили на суд Пилату. С друге стране напомињу служитељу, да се при свршавању св. тајана не ослања на своје силе, него да се преда вољи Божијој.

⁵⁾ Пџс означава силу божанствену, која укрјепљава служитеља при св. служби.

⁶⁾ Фелон (грчки *φελώνης*, латински *penula*) значи кабаница или дуга округла риза, а преставаља ону кабаницу, коју су војници навукли на Христа, те му се ругали. Осим тога означава одежду правде, у коју се свештеници морају обући, као служитељи Христови.

⁷⁾ Орар (латински *orarium*) дуга уска одежда, коју дјакон носи на лијевом рамену. Означава анђеоска крила.

⁸⁾ Пет просфора управо требало би, али давас већином је у употреби једна проскура са пет печата, што је све исто. Означава пет хљебова, којима је Исус нахранио толико хиљада људи.

¹⁾ С тога гледишта имало би се највећма пазити; јер кога више народ љуби и поштује, као угледна, часна и поштена свештеника, који се примјерно влада и као такав свагда може јасно и отворено очи у очи дизати свој глас против свега, што је штетно у његовој пастви. Частан је свештеник дика пастви. Захваљујући Богу и не заостајемо до данас.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

и чисто вино¹⁾ из винограда. Просфоре нипошто не смију бити од другога жита осим пшеничнога, нити пријесне, као што обично употребљују латини за ту тајну.

К томе свршавања те тајне обавља се молитвом, благосиљајући предложени дарове свештеник руком и говорећи ријечи: „И чторитъ ѡбо хлѣбъ ии чистои тѣло Христа тконого, предложитъ Дѡхомъ тконимъ Святимъ“²⁾ Тога се увијек држала и тако вјеровала црква Христова, по предању самих св. апостола³⁾.

Свештеник треба, да стално зна и увјерен буде о томе, да без освећенога храма или свештене трпезе, бива без антимиона и без свештених одежа и такових ствари; осим тога ако не би имао тврде намјере о томе, ако су просуре нечисте, а нијесу од чисте пшенице и ако не зна, којим се ријечима извршије св. тајна, па ако се усудио тако просто служити, или помрачен од многог пјанства не зна, што чини, не само што смртно гријеши светотајским гријехом, него и тајна тијела и крви Христа Бога нашега никако се не свршује.

Како треба, да се служителъ приправља, да достојно служи божанствену литурђију и достојно се причести божанственим Христовим тајнама.

Тајну св. јевхаристије никада не може осветити мирски бива прости, човјек⁴⁾, такођер ни клирик, ни дјакон⁵⁾, нити хиподјакон, него само прави свештеник. И заиста нико неће извршити

¹⁾ Што се тога тиче, данас се многи свештеници мало брину, да употребе право лозово вино, већ овако, како им дође или вабаве. То је велика погрешка, пошто је вино данас са свијем и-кварено и као такво умањуја чистоту. За то нека је сваком свештенику на аманет чистота тајне.

²⁾ Православно исповједаније чл. 1., одговор на питање 107.

³⁾ О томе свједоче њене древне литурђије, као: литурђија св. апостола Јакова, брата Господњег; литурђија, која се налази у „установама апостолским“ и литурђија св. Василија Великог. У свима тијем литурђијама, као и у Златоустовој, ријечи, које је Спаситељ изговорио при установљењу јевхаристије, спомињу се у молитви, обраћеној к Богу са додатком заповиједи Христове: Сѣ ткоритѣ кѣмогъ комолинанинѣ (Лука 22., 19.), а непосредно за тијем слиједи призивање Духа св. на предложене даре.

⁴⁾ По учењу православне цркве, власт свршавања тајне јевхаристије припада само јепископима, као пријемницима Апостолским а зятим и презвитерима: Православно Исповједаније чл. 1., отв. на вопр. 107; Полн. кроточи. пятриархѡ о прикомякной кѣркѣ чл. 17.

⁵⁾ Сабор Никејски I. правило 18. вели: Дознао је св. и велики сабор, да у неким мјестима и градовима љакони раздају јевхаристију презвитерима, а међутим није ни правилом ни обичајем предано, да они, који немају власти приносити тијело Христово, раздају га онима, који га по праву

тога освећења, а ако се усуди, пада у тежки гријех светотајски.

Правилно посвећени свештеник и дјакон, дужни су се приправљати за службу по праву овако:

Треба сваки најприје, да се чува и брижљиво уклања од ствари, које сметају, да достојно врши свету службу и причести се пречистим тајнама.

Запрјеке више јесу ове:

Ако је он под клетвом или одлучењем или запрјеком од јепископа или у себи има гријех смртни.

Ако се дакле налази везан под клетвом или одлучењем или запрјеком, нека се никако не усуди служити литурђију, докле год не буде савршено опростен и разријешен од онога, који је имао власт да га свеже⁶⁾. Јер ко се усуди вршити св. тајне, а није разријешен, учиниће гријех светотајски и биће уклоњен од божанствене службе с новим и веома тешким гријехом и подложен тијелу и крви Господњој, биће Богоубојица заједно са невјерним Јудејима, који су Христа погубили и причестиће се пречистим тајнама на суд и осуђење своје.

Тако исто, ако је и који свјетовњак под запрјеком од јепископа или свештеника, свога духовног оца, те га кула притеже каква страст, па не мари за то, него отиде, не разријешен, к другоме исповједнику и усуђује се причестити пречистим тајнама тијела и крви Исуса Христа, исто ће цстрадати и бити осуђен као Богоубица⁷⁾.

принесе. Дознало се је још и то, да неки између дјакона примају јевхаристију и прије јепископа. Све ово нека сада преставе, и дјакони у својим границама нека се држе памтећи да су они слуге јепископа, и да су млађи од превитера, Нека примају дакле према својем реду послје презвитера јевхаристију, коју ће им подијелити јепископ или презвитер. Не морају пак дјакони ни сједити између презвитера, јер и то бива противу правила и противу реда. Који неће, да послуша и послје ових наредба, нека престане бити дјакон.

⁶⁾ Ап. правило 32. вели: Који је презвитер или дјакон одлучен од јепископа, такав не мора бити примљен од другог, него само од онога, који га је одлучио, осим случаја да умре јепископ, који је истога одлучио. Прав. карт. саб. 133.

⁷⁾ Света црква призивајућ своја вјерна чада трпези Христовој, не допушта им друкчије, да се причесте светим тајнама, него послје њихова потпуног приутовљења, које се састоји у томе, да вјерни, који мисле светог тајни причешћа приступит, искрено испитају своју савјест и очисте је од грјехова помоћу тајне покајања и осим тога постом и молитвама слиједећ заповиједи апостола: да нехлѣбѣтъ, члѣокѣкъ нех, и тако отъ хлѣпа да житъ и пѣтъ отъ чашни. А дѣи ко и пѣи недостойнѣ, едѣъ нехъ житъ и пѣтъ не рѣшѣдѣа тѣло Господиѣ. (I Кор. 11, 28, 29).

Ако га пак и због смртног гријеха укова савјест његова, нека се не усуди вршити св. службу, док се не очисти од тога гријеха, у којем се налази, скрушено и ердачним кајањем исповиједајући свој гријех усмено пред духовним оцем са крјепком одлуком, да се не ће више повратити у тај гријех.

Ако се когод усуди, кад се налази у смртном гријеху, бавити се светим даровима, а није се исповиједао и покајањем најприје очистио тога гријеха, придружује још други тежи смртни гријех к ономе, у којему се налази и прима божанствене тајне на суд и своје осуђење ради недостојности.

Ако и при самој служби божанствене литурђије свештеник сабравши се, познаје, да се налази у гријеху смртном, треба по могућству да утјешу себе и скруши своје срце великом блу и жалости, имајућ при том сталну одлуку, да ће се што прије исповиједати, те задовољити и стишати своје срце, уклонивши га од гријеха.

За достојну службу и причешћивање светим пречистим тајнама, веома смета пак и ово: Ако је кога свештеник или дјакон за ништа цијенио или учвијелио или неправедно поступио са ким па зна, да се тај гњеви и жалости на њега, или ако се сам пак свештеник или дјакон гњеви и љути на некога, који му је неправедно учинио или увриједио га, у сваком таквом случају неко се не усуди вршити свету службу, него нека прије отиђе по заповједи Господњој) брату сво-

јему и смиревши се с њим, тек тада нека припрема дарове и врши св. службу.

Ако је пак учвијелио је далеко, а тријека је потреба службе, треба да има тврду и добру одлуку, да ће се свакако измирити, кад се с њим види и да веома жали у срцу своје, то по потреби нека припрема св. дарове и врши св. службу.

Тој достојној служби и причешћу св. тајнама пријечи и прекомјерност у јелу и пићу вечерњем. С тога се пристоји, да се свакако уздржи од јела и пића у очи службе пли да сасвијем мало што поједе. Од поноћи укључно пак не пристоји се окусити ништа; јер ако и мало што окуси од јела и пића по поноћи, нека се ништо не усуди вршити св. службе, пошто од поноћи започимље доидући дан.

Напокон сваки свештеник и дјакон, који има жену, треба свакако да се уздржи неколико дана пред вршењем св. службе, а да се немијеша с њом; а и по служби онај дан; ако се не уздржи по служи, тешко гријешу.

Ових дакле запрјека не само свештеник, него и сваки хришћанин, који хоће, да се достојно причести божественим Христовим тајнама веома се мора чувати, осим само оних који нијесу у опасности живота.

Осим ових споменутих запрјека достојној служби и причешћивању светим тајнама, има и других, које, и ако су мање од речених, али их ипак треба искорјенити и чувати их се не само свештенику него и сваком хришћанину, колико најприличније може.

Прва запрјека је дакле: прекомјерна расијаност мисли, које на силу може сакупљати заједно и обуздавати топлим молитвом и уредним размисљањем мука и страдања Господњих.

Друга је унутрашњи немир, бива узрујаност; с тога треба, да живо настоји, да је ожене од себе надајућ се, да ће примити благодат Божју, које се има удостојити причешћивањем пречистим тајнама.

Трећа је безбрижност или љеност, коју мора снажно од себе одагнати ревношћу, тријезношћу и будношћу или мало спавајућ

треба прије да ти срце буде сасвим чисто, јер ти се више на то гледа, него на извањске обреде, јер они без првога не вриједу пред очима божјим. Љуби брата као себе сама, ако хћеш, да ти Бог помаже.

1) Мат. гл. V. ст. 22. Господ вели: Вѣтъкъ гнѣхайа ни братъ когдо покниль нтъ гдѣ. Значи: Сваки онај, чији гнев потиче из самољубља, а није основан на љубави, истини и врлини, па га излијева на свога брата, бива сваког човјека, јер су сви људи дјеца једног оца небескога и међу собом су браћа, за то подлежи суду. Како је подпадо у ст. завјету преступник г. ј. који би учинио злочин, под суд, тако у Нов. Зај суду се подлаже сваки, који зло мисли брату своје у свом срцу. Тај је суд савршенији од онога дапаче и духовитији. А данас има доста преступника, који ће под тај суд пасти, јер већина на то се мало осврће не гледајућ унапријед на пошљедице, које ће их пред тим судом стићи. На другом мјесту у 23 ст. V. гл. вели Спаситељ: Ицѣ ѣко приниши дар ткой ко олтарѣ и тѣ полиниши, ико братъ ткой имать ничто на тѣ: Ортѣки тѣ даръ ткой предъ олтаремъ, и шѣдъ прѣдѣ смирѣа съ братомъ тконимъ, и тогдѣ прѣдѣ приниши даръ ткой. Значи: Ако дакле привесеш дар твој, бива све оно, што ти служи, да просиш милост или одајеш Богу благодарност, па се споменеш, да је брат твој на тебе љут, да си му дао ма каквог повода, да се расрди на тебе, немој одмах приносити жртву, него најприје се с њим измири, па онда привашај, али свакако

Над свима овим запрјекама јест четврта, наиме узнемирење или кретање тјелесно. које бива усљед оскврнућа у сну, које ако се и мимо сваког од њега даног узрока догоди, нека се не усуди нипошто вршити св. службу осим у великој потреби.

Ако је пак дао сам повода овој запрједи или бееједама или гадним мислима у вечер или јестивом, пићем или довољним сном. нека се никако не усуди вршити св. службе, докле се

не исповједи своје духовном оцу и прими од њега јепитимију²⁾ или разрјешење.

Тим се могу искорјенити и пред службом и у самој служби сви недостатци топлом молитвом, сузама, болом и скрушењем ердачним.

²⁾ Јепитимија (грчки ἐπιτιμία значи казан) по учењу свете православне цркве је духовно љековито средство, које потпомаже, да се уздигну наравствене силе човјекове. — Нијесу то, као што су учили школастици, средства, која стоје упоредо са сваком врстом подвига и добрих дјела и да могу задовољит Божијој правди за своје гријехе и ослободит себе од временитих казни. Лажно учење!

(Свршиће се.)

Разно.

Парастос. Блажене успомене покојном Митрополиту Николајевићу, обдржан је у новој сарајевској цркви свечан годишњи парастос 9. фебруара о. г. Са Његовим Високопреосвештенством Госп. АЕ и Митрополитом Николајем, одслужило је врло свечану литургију: 1 архимандрит, 3 прота, 3 свештеника и два ђакона. На тој литургији, извољело је Његово Високопреосвештенство свршене рељевске богослове: Душана Кеџмановића, ђакона и учитеља из Чађавице и Луку Аџића из Турјака рукоположити, и то првога за презвитера, а другога за ђакона. По свршетку св. службе, на којој је одговарало српско-православно црквено пјевачко друштво „Слога,“ било је призивање св. Духа на рад тога друштва, а послје је обршен парастос блаженопочившем Митрополиту, на ком је било обучених свега 16 свештених лица. Сарајевска црквено-школека Општина, приредила је „панахију“ и подијелила народу свијеће. На сред цркве стајао је украшен и црним превучен катафалк, и тако смо се и с овијем чином одужили сјени блажено упокојеног старца-митрополита, великог добротвора нашег српско-православног народа, међу којим подари му Боже вјечну успомену, а у рају блажени живот. *Књига памет!*

Скупштина српско-православног црквено-пјевачког друштва „Слоге“ у Сарајеву, обдржана је на Сретеније о. г. у друштвеном стану. Прије подне одслужена је свечана служба архијерејска и благодарјењем, на којој је Његово Високопреосвештенство поучило друштвене чланове, да и одад његују црквену и српску народну пјесму и да у раду истрају. Послије подне, око 3 сата

искупили су се чланови у довољном броју и, по доласку Њ. В. Господина Митрополита Николаја, пресједник Глигорије Јевтановић отворио је скупштину и одмах се прешло на дневни ред. Најприје су прочитани извјештаји друштвеног тајника, благајника и књижничара, из којих се дознаје, да друштво броји свега 338 чланова т.ј. 60 утемељача, 218 помагача и 60 пјевача и пјевачица. *Друштво је имало 5383 фор. 83 новч. прихода, а расхода 1816 фор. 23 новч.* Остатак је 3567 фор. 56 новч. Од прошлог одбора примљено је 1627 гор. 27 новч. те је у свему друштвени приход умвожен са 1940 фор. 27 новч. Остали извјештаји узети су на знање, а 4 одабрана ревизора прегледали су друштвену имаовину. Скупштина је, на предлог одбора, изабрала за друштвеног ликовођу г. Јована Франкла, а бившег коровођу г. Косту Травња одликовала за почасног ликовођу и наградила му досадашњи труд са 200 фор. награде, На тој скупштини изабрани су за почасне чланове: Пјевачко друштво „Гусле“, Алекса Шантић из Мостара и п. гђа. А. П. Ирби у Сарајеву. Новом одбору изабран је за предсједника г. Ристо Ђ. Бесаровић, а подпредсједника г. Ристо Х. Дамјановић. У одбор је ушао и преч. госп. прото Петар Ђенић Скупштина се уз бурно клицање захвалила досадашњем одбору и његовом предсједнику на труду и толиком успјеху. Његово Високопреосвештенство поздравило је и благословило нове одборнике. Митрополит Мандић и архимандрит Живковић, извољели су се уписати за друштвене чланове утемељаче.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Његовој Преузвишености Министру Вен. пл. Калају учинило је подворење Његово Високо-преосвештенство наш Митрополит *Николај* 17. фебруара т. г. са члановима своје конзисторије, наставницима богословског училишта из Рељева, катихетама и мјесним парохијалним свештенством. Његова Преузвишеност извољела је благонаклоно примити Госп. Митрополита и свештенство. Том приликом увидели смо, да Митрополит наш ужива особито повјерење код високог државног достојанственика, и то нам улијева наду, да он за свој народ, свештенство и цркву може врло много учинити. Одговор Његове Преузвишености пун је задовољавајућих страна и томе се само радовати можемо.

Светосавске бесједе. Уредништво „Источника“ обавијешћено је позивима на светосавске бесједе: у *Мостару, Манастиру Гомионици, Бос. Петровцу, Коњицу, Д. Вакуфу, Плевлима, Сокоцу, Бос. Градишци, Дервенту и Бугојну*, Забаве се свукуд држе с поздравним говорима, пјесмама, декламацијама, народним српским играма и позоришним комадима, обично из српске прошлости.

Распуштена општина. Ради велике занемарености која поодавно влада између Мостарског Митрополита Серафима и онамошње српско правосл. црквено-школске општине, ради све то вишег заплета и непомирљивости, власт је општину *распустила* и поставила свога повјереника, који ће с неколицином неутралних особа руководити с црквеним пословима. Наше даље није да о овоме расправљамо. Мостарски Срби промоћурни су и паметни људи. Није требало да дотле ствар дође!

Вид Вулетић-Вукасовић, унапријеђен је са звањем *надучишела* у цар. и краљ. женском училишту у Дубровнику. Поштованим читаоцима овога листа, познат је Госп. Вулетић као ваљани сарадник и у опште неуморни српски књижевник и старинар. „Бос. Вила“ у своме 3. броју од ове године, донијела је слику његову са животописом од преп. Д. Миковића игумана. — Честитом и врло заслужном мужу, који проноси славу народа свога, честитамо унапријеђење, са искреном жељом, да нам га Бог поживи много и дуго!

Цариградски патријарх, како се отуд јавља, *дао је оставку*. Из начела правог грчког родољубља, није могао нраведним захтјевима правосл. срба у Скопљу удовољити, па мисли да му је боље и себе жртвовати, него ли дозволити, да се у Скопљу за владику Србин постави. С друге стране опет тврди се, да би патријарх и попустио, али чланови Синода да неће. Срби у Старој Србији раде на томе, да онамо прогласе независну српску цркву са заснивањем Српске Патријаршије.

Архимандрит Фирмилијан, повраћен је на ректорско мјесто у Биоградској Богословији.

Број Срба у Јевропи. По најновијем рачуну, ког су Нијемци саставили, у Јевропи има *9,695.000 Срба*; по чему излази, да Срби по броју заузимају осмо мјесто међу европским народима.

Христов плашт. У Њемачкој (у Прагу?) с великом побожношћу, показују св. плашт, с којим се Христос служио. Кажу да ће скоро уз плашт почети показивати и Христове сапоге, од којих је само постава остала и та је окована у танко злато. Кажу да је тај остатак светиње (?) даровао франачки папин Нунциј манастиру Приму у Трифу.

Књижевне вијести.

„**Напредак**“, недјељни лист за опште и привредне интересе народне. Излази од нове године у Бел. Кикинди под уредништвом Емила Пајдака. Цијена му је 4 фор. годишње.

„**Споменак**“, илустровани лист за дјецу. Уређује Иван Мартиновић. Излази у Панчеву сваког 1. у мјесецу на читавом табаку. Годишња му је цијена 1 фор.

„**Врач Погађач**“, највећи српски шаљиви лист са сликама. Излази сваког 15. и 30. дана у мјесецу. Цијена 4 фор. годишње. Претплату прима уредник и власник листа Сима Лукин Лазић у Загребу.

„**Голуб**“, лист за српску младеж, Уређује Јован Благојевић. Излази сваког 1. и 15. у мјесецу. Цијена 2 фор. годишње.

Јавна благодарност.

Побожни карактер, вриједни и честити србин г. Ато Ј. Шотрић, наш дични мостарац, пострекинут са искреном хришћанском побожношћу и правим, ватреним српским родољубљем, изволио је послати, св. православној цркви храму „Вознесенија Христова“ у селу Обљу, три комада красивих стародревних св. икона, и то: 1 икону, на којој је на дивот дрвету у три реда, изображено: рођење Богоматере, Ваведеније, Благовјештеније, рођење Христово, Сретеније Господње, Крштење, свечани улаз Христов у Јерусалим, Васкрсеније, Преображење и Успеније Богоматере. Ова икона мора бити сасвим стародревна, судећи по изображењу чудесних Христових догађаја, жали Боже, што на њој нема никаквих писмених података. Вриједност јој није позната, али по

њеној изради мора бити доста скупа. 1 икону св. апостола Петра и Павла и 1 икону св. Архангела Михаила.

Услед тога обилатога и побожнога прилога, сматрам за најпријатнију дужност, путем јавности изрећи честитом и вриједном ктиторину најтоплију благодарност и захвалност, који је учинио прилог вашој св. матери цркви, која је одмах убиљежен у споменицу, као и приложена имена часне фамилије, дароватеља. Нека ти Господ Саваот испуни племените жеље, а од мене ти, као и мојих парохијана најсрдачнија српска хвала. Живио брате србине!

Улог, мјесеца јануара 1897.

Ристо Терзић,
свештеник.

Читуле.

Дана 28. новембра 1896. преселио се у вјечност након дугог и тешког боловања **Василије Ковачевић**, парох приточки у протопрезвитерату бихаћком.

Покојни поп Василије родио се 7. августа 1844. у селу Притоци код Бишћа од оца Филипа Ковачевића проте санџака бихаћког и матере Стеваније рођене Прошићеве.

У мјесту свога рођења свршио је часловац и цеалтир, а послје га је за свештеничко звање припремао чувени учитељ Адам аџија, који је увео прву школу за писање у Бос. Крајини. Код овога Адама учили су сви млађи свештеници прије богословије бањалучке, те је само од његова времена наше свештенство почело учити писати. Године 1862. марта 25. рукоположио га је митрополит Игњатије за ђакона, а за свештеника 1. априла и. г. у Сарајеву. Док му је био жив отац, служио је парохију с њим заједно као његов помоћник, а послје смрти очеве као самосталан парох. Према ондашњим приликама покојни поп Вајан (овако га обично зваху) бјеше један од првих свештеника, како у наукама црквеним, тако и у свјетском образовању и понашању. То му је давало углед, да је био свуда виђен, љубљен и поштован, као мало од који ругова његових.

Год. 1875. 6. августа лицем на Преображење прешао је први из свога завичаја у Аустро-Угарску, те се одмах придружио народном устанку, у ком је дјеловао као четовођа и војвода све до пада Црније потока (22. јула 1877).

Какав је био блаженопочивши поп Вајан као човјек, као свештеник, као народни борац и војвода, о томе није моје као брата покојникова говорити. То ће казати само они, који о том судити могу и смију. (Опширна биографија изаћи ће ускоро у једном од српских листова).

На спроводу његову било је 8 свештеника и то: пречасни господин Петар Гаковић прото из Крупе, Јово Трбојевић парох из Петрова села личког, Вукосав Милановић парох из Куден Вакуфа, Ђорђе Зорић парох пркошки, Милутин Радаковић парох рујнички, Давид Латиновић парох врточки и два мјесна свештеника. Силни народ слегао се из свију околних села као и сви грађани града Бихаћа без разлике вјере и народности. Спроводу је присуствовао и котарски престојник из Бихаћа г. Ђурковић и приличан број чиновника.

Врло дирљиву опростајну бесједу изговорио је пречасни господин Јово Трбојевић, напоменувши заслуге покојникове и оцртавши дјела његова, на чему нека му је и овом приликом изречена најтоплија благодарност.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Покојника оплакује син Стеван, парох до-лански, браћа: Вид прото бањалучки и Коста, парох бихаћки и сва родбина његова.

Мир нека је пепелу његову, а покој души!
К.

Јосиф Поповић, парох раковачки маглајског протопрезвитерата, рођен је у Раковцу 24. ја-

нуара 1840. Рукоположен је за ђакона и пресви-тера 9. и 10. јануара 1859. у манастиру Озрену од епископа Висариона. Умро је 19. децембра 1896. Парохију је служио на задовољство своје пастве а у заслугу му се и то уписати може, што је са својим народом сазидао лијепу парохијалну цркву. Покој му души!

Премјештени.

Гавро Гашић, досадашњи зенички свештеник премјештен је на парохију Нишић, сарајевског протопрезвитерата.

Јеврем Петронић, помоћник биљепевског пароха Ђире Петронића, постављен је за администратора зеничке парохије.

Захарије Поповић, малопољски свештеник, протопрезвитерата власеничког, по жељи Његова Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Го-

сподина Николаја, премјештен је у Зворник за надзиратеља онамошњег протопрезвитерата. — Честитамо унапређење!

Мијајло Вучковић, досадашњи парох подрашнички премјештен је на парохију Оборце, бугојанског протопрезвитерата.

Парох **Алекса Поповић**, премјештен је из Бос. Новог на парохију Добрлин, а свештеник **Стојан Враћешев**, из Добрлина у Бос. Нови,

Рукоположен.

Душан Кецмановић, свршени рељевски богослов из Читлука, на свечаним архијерејским службама, произведен је од Његова Високопреосвештенства АЕ и Митрополита добро босанског Госп. Николаја 26. јануара у Бос. Новом за ђакона, а 9. фебруара о. г. у новој сарајевској цркви за презвитера. — Засад млади свештеник Кецмановић врши дужност српског учитеља на вјероисповиједној школи у Чађавици — Костајничког Протопрезвитерата.

Лука Аџић, свршени питомац рељевског богословског училишта. произведен је 9. фебруара од Његова Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Госп. Николаја у новој српско-православној сарајевској цркви за ђакона, а 16. истог мјесеца за презвитера. Аџићу је повјерена упражњена парохија „Палачковци“ прњаворског Протопрезвитерата, у администрацију.

Постављени.

Коста Божић, новорукоположени свештеник, одаслан је на упражњену парохију Лушци-Па-

ланка, у протопрезвитерату Стари Мајдан. (котар Санскимост).

Упражњене парохије у Дабро-босанској Дијецези.

Парохија:	котар:
1. Мало Поље	власенички,
2. Шљивно	бањалучки,
3. Липље	катор-варошки,
4. Шолаји	катор-варошки,
5. Доња Радња	тешањски,
6. Кобаш	прњаворски,
7. Глиница	цазински,
8. Еминовци	сански мост,
9. Пјева	јајачки,
10. Пецка	јајачки,
11. Благај (Доњи Купрес)	бугојански
12. Кладањ	кладањски,
13. Лијешањ	зворнички,
14. Карачић	маглајски,

Парохија:	котар:
15. Збориште	крупски,
16. Раковац	маглајски,
17. Подрашница	јајачки.
18. Сребреница	сребренички,
19. Љубија	приједорски.
20. Кокори	прњаворски
21. Бушевић	крупски
22. Притока	бихаћки
23. Бијаковац	граднички

Позивају се сви свршени богослови, па и они, који су у служби учитељској, да конкурирају на парохијална мјеста, која ће моћи добити једни *одмах*, а други по свршетку идуће школске године.